

การสงครามขัฒมค้ายบระบิต
ขัฏฐะกตา

พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชวินิจฉัย

ด้วยฉันทินทนาการ
จาก หอสมุดแห่งชาติ

การสงครามข้อมคว่ำบระชี้ต

ขำระกต

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชนิพนธ์

โรงพิมพ์ ไสภณพิพรรฒธนากร

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

การสงครามข้อมค้ำยบ่ระชีวิต

วิชาวิชาการ

คำนำ

การสงครามในยุโรป ตั้งแต่ใ้เริ่มจนเมอกลางขพ.ศ. ๒๔๕๗ มีท่เป็นการเคินท่พูกและถอย และทำค้กกกลางแปลงกันอยู่แต่ในชั้นต้นเท่านั้น เพราะในไม้ซ้าก้ต่างฝ่ายต่างตั้งข้อมค้ำยสนามประชีวิตกัน, และทั้งในทศศวันออกและทศศวันตกแห่งยุโรป ใ้ลงนั้งตั้งแนวข้อมค้ำยยันกันเฉยอยู่ซ้านาน.

การตั้งข้อมค้ำยประชีวิตกันเช่นนี้ ในงานมหาสงครามคราวนี้ นัยว่าเปนอันใ้ใ้ช้อย่โดยทั่วไป ไม้จาเกาะแต่ในทวีขยุโรปเท่านั้น, ทั้งในแคนเมโสโปเตเมียที่องกฤษกับรัสเซียไปค้กใ้ใ้ช้ วิธตั้งข้อมค้ำยประชีวิตกันเหมือนกัน.

วิธข้อย่างนี้จะเรียกว่าเปนวิธใ้ใหม่ไม้ใ้ได้ เพราะใ้ใ้เคยมีท่วอย่างมาแล้หลายรายในยุทธประวัติ, ถ้าหากจะผิดกันอยู่ก็แต่เพียงท่ตรงว่าในงานมหาสงครามคราวนี้ เปนใ้ใหญ่ยิ่งกว่างานสงครามที่ใ้ใ้เคยมีมาแล้ในสมัยก่อนๆ, และจำนวนพลรบทั้ง ๒ ฝ่ายก็มากมายยิ่งกว่าในคราวก่อนๆ, ข้อมค้ำยที่สร้างกันขึ้นจึงเปนแนวอันขี้คยาวอย่างนำพิศวง จนไม้มีใครสามารถจะคาดคะเนใ้ได้ว่าจะใ้ใ้พบเห็นแนวข้อมค้ำยและสนามเพลาะท่ขี้คยาวเช่นนี้.

อนึ่งอาศรัยเหตุที่กำลังอาวธแลคตินระเบิดในสมัยนี้ร้ายแรงยิ่งกว่าในสมัยก่อน ๆ, ข้อมค้ายและสนามเพลาะที่ต่างฝ่ายต่างกระทำกันนั้น ก็มีลักษณะอันมั่นคงและวิจิตรพิสดารยิ่งกว่าที่เคยมีมา. แต่ในทันทีเจ้าต้องขอตัว ในการที่จะชี้แจงถึงลักษณะแห่งสนามเพลาะหรือข้อมค้ายสนามโดยพิสดาร, เพราะข้าพเจ้ารู้สึกตัวอยู่คือว่า ข้าพเจ้ามิได้ศึกษาวิชาทหารช่าง, และความรู้ของข้าพเจ้าในทางลักษณะข้อมค้ายสนามมีอยู่ก็เพียงแต่เป็นสังเขป; ก็อีกประการเมื่อมิได้เคยเห็นข้อมค้ายหรือสนามเพลาะที่สร้างกันใหม่ในงานสงครามครั้งนอวตาศของตนเอง จึงไม่อยากจะอวดหาญให้เกินไป.

ในทันทีเจ้าตั้งใจจะกล่าวถึงแต่จำเพาะกิจการอันเนื่องด้วยวิธีใช้ข้อมค้ายและสนามเพลาะ ก็กับความเป็นไปในทันที ๆ เท่านั้น, มิได้ตั้งใจกล่าวถึงประวัติศาสตร์สงครามโดยทั่วไป หรือในภาคใดโดยจำเพาะให้เป็นข้อความพิสดาร; ข้าพเจ้าจะขอแถลงแต่กิจการอันอยู่ในประเด็นแห่งการสงครามข้อมค้ายประวัติเท่านั้น.

ข้อความที่ข้าพเจ้าจะได้นำมาแสดงต่อไปนี้ ข้าพเจ้าขอออกตัวเสียทีเดียว ว่าไม่ใช่ของข้าพเจ้าริชเอง และไม่ได้อิงใจเลยที่จะแสดงความคิดเห็นฐานอวดอ้างว่าเป็นผู้ชำนาญ, เป็นแต่ข้าพเจ้าได้พบข้อความต่าง ๆ ในหนังสือและจดหมายเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ, ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นข้อความที่น่ารู้ จึงได้เก็บมาเล่าต่อเป็นภาษาไทย เพื่อให้เพื่อนทหารและเสื่อชาติที่ปรารถนาความรู้ในทางนี้ ได้มีโอกาสรู้เห็นกับเขาบ้างเท่านั้น. ข้าพเจ้ามิได้มีความมุ่งหมายเลยที่จะให้ยกเอาข้อความเหล่านั้นเป็นตำรับ

คำว่า เพราะฉนั้นหวังใจว่าจะไม่มีผู้ใดถือเอาเป็นคำภา แล้วแลดตีชม
หนังสือในฐานคำภา. ข้าพเจ้าตั้งใจแต่เพียงจะบรรยายวิธีต่าง ๆ
และกิจการบารอย่างที่ได้ใช้แล้วจริง ๆ และเป็นไปจริง ๆ ในสนาม,
โดยใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อให้เสื่อบ้าหรือพลเรือนเข้าใจได้คัวยนั้นแล
ยิ่งกว่าสิ่งอื่น; และคัวยความประสงค์ที่จะช่วยความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง
ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าได้เก็บรูปภาพต่าง ๆ เป็นอันมากมารวบรวมสลักับ
หนังสือ, กับโต๊ะเขียนแผนและรูปสังเขปขึ้นเองบ้าง เท่าที่ข้าพเจ้า
พอจะเขียนได้.

เหตุผลข้อท่านผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในกิจการบางอย่างที่
จะได้กล่าวถึงในที่ต่อไปข้างหน้า จึงเข้าใจเถิดว่าข้าพเจ้ากล่าวสำหรับ
ให้ผู้ที่มิได้เป็นทหารโดยอาชีพเข้าใจได้คัวย, และถ้าหากว่าถ้อยคำ
บางแห่งจะผิดเพี้ยน “ภาษาทหาร” บ้าง ก็อย่าถือโทษหรือตำหนิ
นักเลย.

พระที่นั่งภาคุมาศำรณู, วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๘.

สารบัญ

๑.	การดีและดีโต	หน้า ๓
๒.	กิจการที่กระทำในเวลา “สงบ”	” ๗
๓.	กิจการปรกติ	” ๓๗
๔.	ความลำบากและว่าคาญต่าง ๆ	” ๒๖
๕.	การดีที่ต่อและลำเลียง	” ๓๕
๖.	การทำนบ่ารุงทหาร	” ๔๓
๗.	การสืบและสั่งข่าว	” ๕๔
๘.	การระเขียบขอมและวิตุ	” ๖๓
๙.	การตั้งรับด้วยขอมค้ำย	” ๗๓
๑๐.	ขนิใหญ่	” ๗๒
๑๑.	สรรพยุทธ	” ๘๑
๑๒.	“กระตุกสันหลังของกองทัพยก”	” ๑๐๐

สารบัญรูป

	หน้า	ที่
๑. ผลแห่งการสงคราม	หน้า	ที่
๒. เทรียมการโจมตี	,,	๓
๓. การโจมตี	,,	๒-๓
๔. แผนสมมุติแสดงการตีสนามเพลาะ	}	,, ๕-๕
๕. แผนสมมุติแสดงการตีโต้		
๖. กิจการทหารเข็	,,	๖-๗
๗. รูปแสดงวิชชคคอกไปยังแนวใหม่ รูปที่ ๓ ค พาแลบหรือ "แล่นก้าว" รูปที่ ๒ คุประแจเงิน	}	,, ๘-๘
๘. รูปที่ ๓ ลูกกระเบิดขว้างต่าง ๆ	,,	๓๐-๓๓
๙. รูปที่ ๔ รูปสังเขปอธิบายลักษณะแห่งเครื่อง "ลาบ"	}	,, ๓๒-๓๓
๑๐. รูปที่ ๕ ลูกกระเบิดบรรจุขนาดเล็ก (แบบเยอรมัน)		
รูปที่ ๖ บนครกครึ่งซาร์ลสท์ ๓๐ (ฝรั่งเศส)		
๑๑. รูปที่ ๗ บนครกสนามทำด้วยเปลือกรถยนต์	}	,, ๓๔-๓๕
รูปที่ ๗ (ก) ลูกกระเบิดกลม		
รูปที่ ๘ (ก) ลูกกระเบิดคมบัก		
๑๒. รูปที่ ๘ บนครกสนามเพลาะยิงลูกกระเบิด "ชนิดคอรบโดมบัก"	,,	๓๖
๑๓. รูปที่ ๙ บนครกสนามเพลาะเยอรมัน	}	,, ๓๖
รูปที่ ๑๐ มีเนนแวนเพอร์		
๑๔. รูปสังเขป อธิบายลักษณะเครื่องมือของ (Periscope) (ก-ข-ค)	,,	๓๖-๓๗

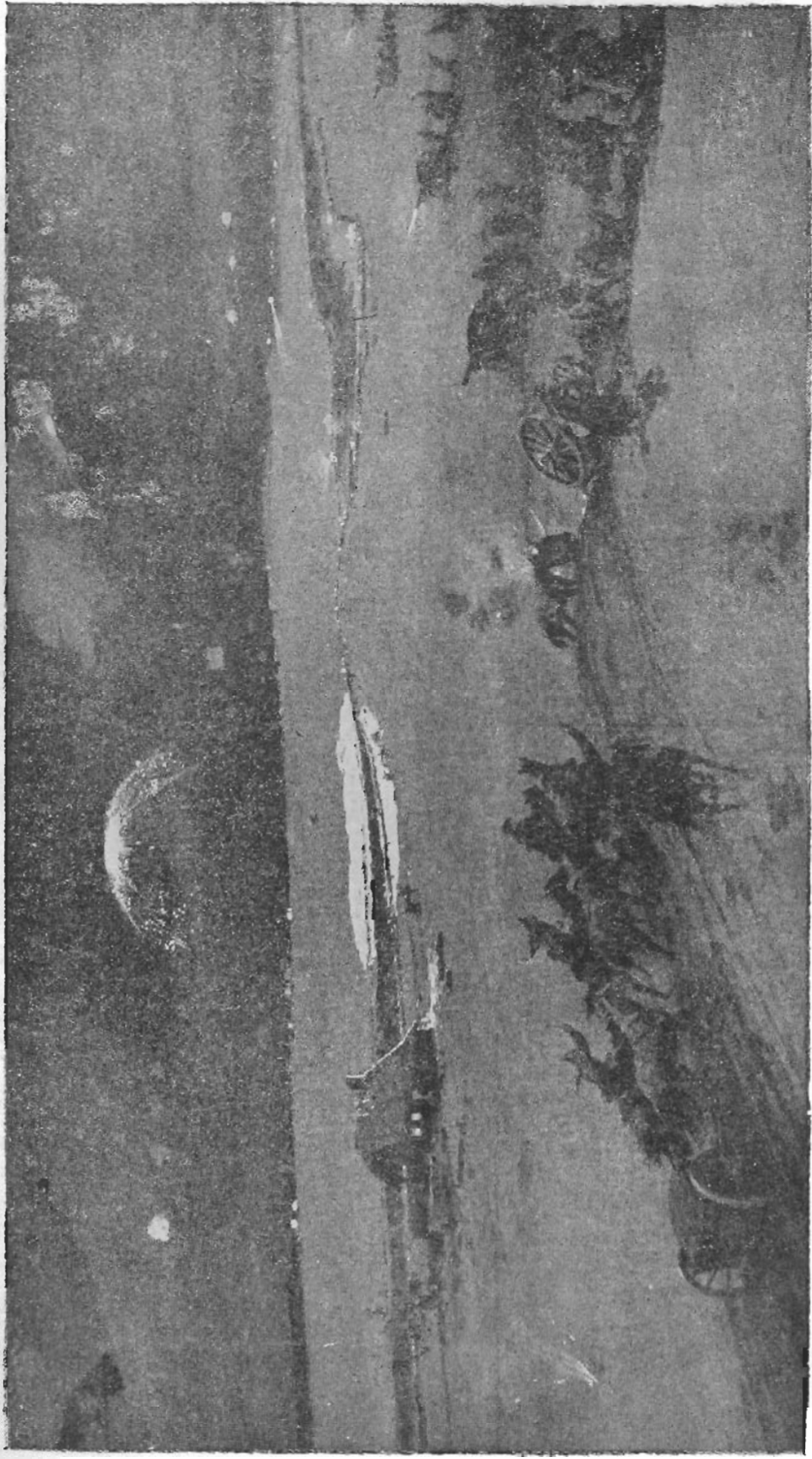

๓๕. หมู่มแวมองฝรั่งเศส	หน้า ๓๘—๓๙
๓๖. แผนสมมุติแสดงแบบบ้านพัง	„ ๓๙—๔๐
๓๗. แผนคหาคพิภพของนายทหารเยอรมันใต้ดิน	„ ๔๐—๔๑
๓๘. ในสนามเพลาะในระตุน้ำ; ต้องยื่นแฮอยู่!	„ ๔๑—๔๒
๓๙. ทางเดินไปมาในสนามยุทธที่ลุ่ม	„ ๔๒—๔๓
๔๐. นอนในสนามเพลาะ	„ ๔๓—๔๔
๔๑. จับหนูในสนามเพลาะ	„ ๔๔—๔๕
๔๒. กันไว้ดีกว่าแก้ กับประหารชีวิตจาระบุรุษ	„ ๔๕—๔๖
๔๓. ความลำบากโดยธรรมชาติ, ฝนเปียก และอากาศหนาว	„ ๔๖—๔๗
๔๔. หมวกเกราะกันกระสุนและสะเก็ด	„ ๔๗—๔๘
๔๕. ทหารกลับไปเยี่ยมบ้าน	„ ๔๘—๔๙
๔๖. แผนสมมุติแสดงวิถีทำศึกต่อสู้	„ ๔๙—๕๐
๔๗. รูป—ปากคูศึกต่อสู้ของฝรั่งเศสที่ออกถนน	„ ๕๐—๕๑
๔๘. รถยนต์พยาบาลของสหภาพชาติฝรั่งเศส	„ ๕๑—๕๒
๔๙. รถไฟพยาบาลของฝรั่งเศส ห้องตัดผ้าและห้องคนป่วย	„ ๕๒—๕๓
๕๐. แผนสังเขปแสดงวิถีการศึกต่อสู้ลำเลียง	„ ๕๓—๕๔
๕๑. อาหารสำหรับล้านคนกิน ๗ วัน	„ ๕๔—๕๕
๕๒. รถยนต์ไปรษณีย์นำของและหนังสือมาส่ง สถานีไปรษณีย์สนาม	„ ๕๕—๕๖

๓๓.	การกศลแท้ กับ เหวียนไซ้เปินสถานไ้ปรสนีย์ เคลอนทไ้	}	หน้า	๕๖—๕๗
๓๔.	พลพยายาลอังกฤษคัมสุปลั้ยงคนเจ้บ		}	„
๓๕.	ฟตบออลสำหรั้บสงไปให้ทหาร และทหาร อังกฤษเล่่นฟตบออลหลังสนามเพลาะ	}		„
๓๖.	หนังสือพิมพ์ของทหารฝรังเศสชื่อ “เบ้คทหาร” (หน้า ๓)		}	„
๓๗.	หนังสือพิมพ์ของทหารฝรังเศสชื่อ “กระต่ายมีขนนก” (หน้าคั่น)	}		„
๓๘.	„ „ (หน้า ๒)		}	„
๓๙.	“ทหารหาญเร่ิงวัน”	}		„
๔๐.	กองเดินข่าว		}	„
๔๑.	โทรเลขสนาม	}		„
๔๒.	รยภาพอธิบายกิจการของแพนทโรคัพททหาร บกฝรังเศส รูปที่ ๑ ในที่ทำการผู้บัญชาการ รูปที่ ๒ ห้องต่อสายทสถานีกลาง		}	„
๔๓.	โทรคัพทฝรังเศส (ต่อมา) รูปที่ ๓ สถานี โทรคัพทสาขาในคหาใต้คิน, รูปที่ ๔ สถานี โทรคัพทสาขาที่ใกล้แนวสนามเพลาะ,	}		„
๔๔.	โทรคัพททหารฝรังเศส (ต่อมา) รูปที่ ๕ ที่ต่อ สายโทรคัพท ใกล้แนวหน้า, รูปที่ ๖ โทรคัพท ภายในสนามเพลาะ		}	„
๔๕.	แนวอนทไฮ้ก	}		„

๔๖. ระเบียบกติกินจากใต้พื้นดิน	หน้า ๖๒-๖๓
๔๗. ทหารช่างอิตาลีกองทักลวทหนาม	,, ๖๔-๖๕
๔๘. รูปแสดงวิถีทหารช่างขุดออกไป	,, ๖๖-๖๗
๔๙. แผนผังเชิงแสดงวิถีขุดปรับระแวก ๒ ชั้น และรูปไล่ที่บังหวัททหารในคุดก	} ,, ๖๘-๖๙
๕๐. แผนผังเชิงแสดงวิถีขุดออกไประเบียบ และแผนผังเชิงแสดงวิถีขุดกันระเบิดกลบ	
๕๑. แผนผังเชิงแสดงวิถีระเบิดสนามเพลาะ	} ,, ๗๐-๗๑
๕๒. บอมสนามสามชั้นของฝรั่งเศส	
๕๓. สนามเพลาะแนวหน้าของรัสเซีย	,, ๗๒-๗๓
๕๔. ตัวอย่างบอมสนามคิ	} ,, ๗๔-๗๕
๕๕. รูปที่ ๓ (ก) ค่ายระเนียด (ข) เมืองมิก้าแพง (ค) เมืองท่าเป็นบอมทาว (ฅ) บอมวงรอบเมือง	
๕๖. รูปที่ ๒ (ก) ขนเขาวิตเซอร์บิงบอม (ข) แผนผัง เชิงแสดงความเลียดเปรียบแห่งบอม	} ,, ๗๖-๗๗
๕๗. เครื่องกุดกนอย่างใหม่ที่สุด จำหล่อและข้าย ลวทหนาม	
๕๘. ขนเขาวิตเซอร์สนามบิงเร็ว	,, ๗๘-๗๙
๕๙. ขนขนาด ๔๒ เซนติเมตรของเยอรมัน กับขน สโกตะ, ขนาด ๓๐.๕ เซนติเมตรของออสเตรีย	} ,, ๘๐-๘๑
๖๐. ขนขนาดใหญ่ของฝรั่งเศส ("ลองทอม") กับ ขน ๖๐ เปานเคอร์อังกฤ	

๖๓.	แผนผังเขปแสดงการศึกษาคู่ ระหว่างผู้คักับผู้บังคับการ	หน้า	๘๖-๘๗
๖๒.	บันปรายเครื่องบินกับเครื่องบินพ็อกเกอร์ ของเยอรมัน	}	, ,
๖๓.	ขนาดใหญของรัสเซียกับบินใหญ่ ของอิตาลี		
๖๔.	กระสนบินใหญ่สนาม		
๖๕.	ฤทธิ์ของกระสนแตก	, ,	๘๒-๘๓
๖๖.	รูปคักแสดงข้างในแซรี่เนล	, ,	๘๔-๘๕
๖๗.	กระสนบินใหญ่ฝรั่งเศส ๓๖ ขนาดกับปลดอก กินสังกระสนเมอบินใหญ่สนามเล็กบิงแล้ว	}	, ,
๖๘.	โรงทำกระสนบินใหญ่ของวิทยาลัยฝรั่งเศส		
๖๙.	ในโรงทำกระสนที่เมืองเซฟพลค้, (อังกฤษ)	, ,	๘๘-๘๙
๗๐.	“กระคกสันหลังของทัพบก”	, ,	๙๐๐-๙๐๓
๗๑.	หมวคบินกลรัสเซียและบินกล คังรอดยนตร์กัมเกราะ	}	, ,
๗๒.	บินกลลวีส		
๗๓.	อธิบายเครื่องในบินกลลวีส	}	, ,
๗๔.	เยอรมันกำลังปล่อยไอพิษกับหน้าาก สำหรับกันไอพิษ		
๗๕.	เขาดงท		
๗๖.	นักรบบนเขา	, ,	๙๐๖-๙๐๗

เตรียมการโจมตี.

๕๗ ใหญ่ซึ่งตั้งหนวตนามเพลาะของตนเอง, ด้มระทมยง
ตนามเพลาะซำคักแต่ในเวตลกกลางคั้น; พอรุ่งททรรบจิงไปโจมตี.

ปาฐะกถาที่ ๑

การดีและดีโต

ผู้ใดที่ได้พยายามอ่านข่าวสงครามเรื่อย ๆ มา คงจะได้สังเกตเห็นแล้วว่า ในรายงานการยุทธมีอยู่เนือง ๆ ว่า, ฝ่าย ๑ ได้โจมตีที่ตำบลนั้น ๆ ได้แนวสนามเพลละยาวเท่านั้น ๆ, รุกเข้าไปไ้รวมเนื้อที่เท่านั้น ๆ; แล้วอีกฝ่าย ๑ ได้ทำการดีโต, ได้สนามเพลละคืน, จึงเป็นอันว่าต่างฝ่ายต่างคงยึดแนวเดิมนั้นเอง.

เมื่อท่านอ่านข่าวอันกล่าวย่อ ๆ เช่นนี้ ได้เคยนึกบ้างหรือไม่ ว่า อันที่จริงนั้นแปลว่าอะไร ?

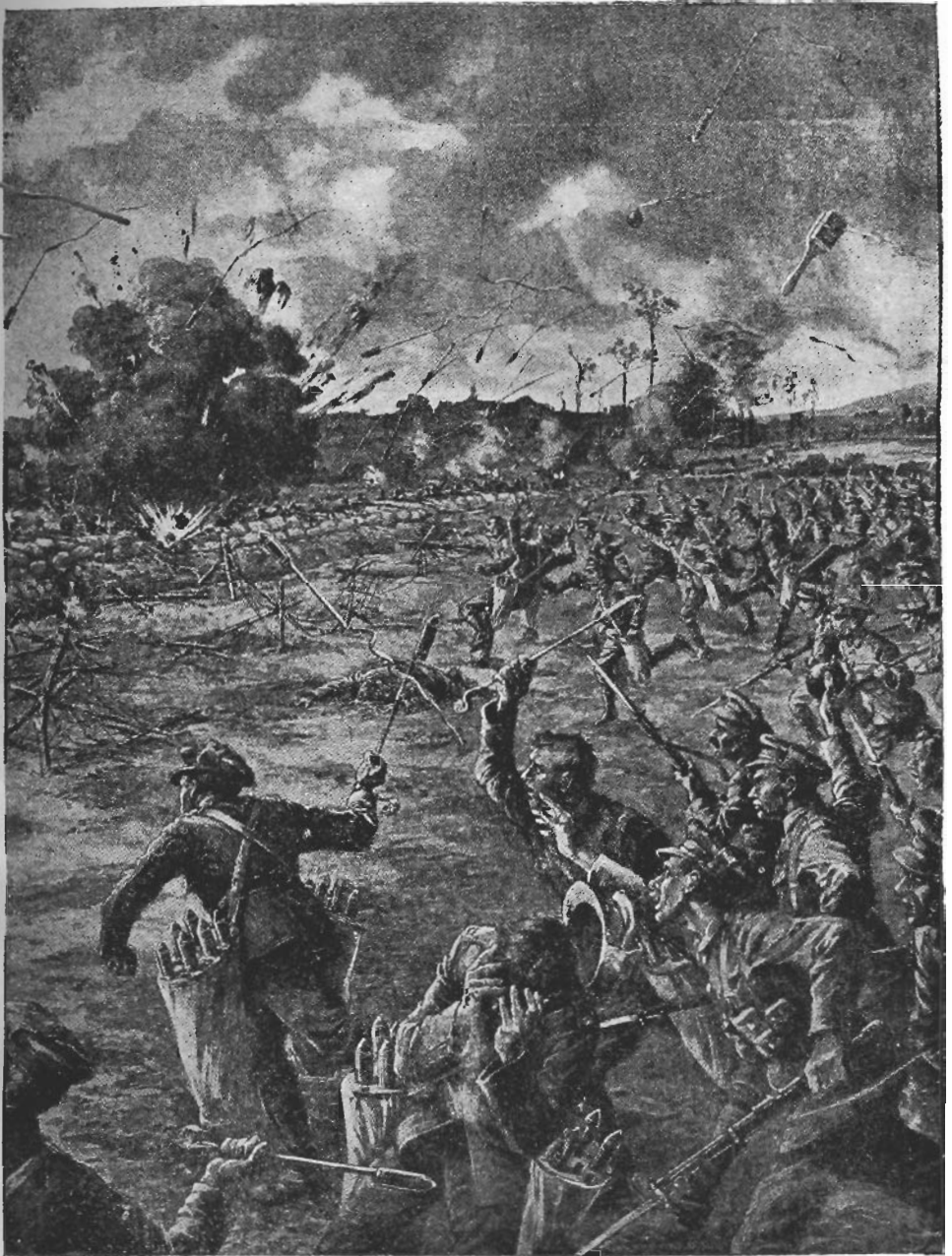
ข้าพเจ้าจะขออธิบายให้ท่านฟัง.

การยุทธตั้งข้อมค้ำยประชิดกัน จะทำเหมือนการยุทธกลางแปลงไม่ได้, การยุทธกลางแปลงนั้น โดยมากก็เป็นการทำคนต่างเดินทัพเข้าไปหากัน และถ้าพบกันแห่งใดก็ได้รบกัน, หรือเปรียบให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คล้ายยกพวกไปตีกัน. เมื่อทัพประทะกันแล้ว ต่างฝ่ายต่างใช้ยุทธวิธีสำหรับจะทำให้ฝ่ายข้าศึกแพ, คล้ายเดินหมากรุก, มีโยบยกและดีข้าง ๆ เป็นต้น. หรืออีกอย่าง ๑, ฝ่าย ๑ ยึดแนวตั้งรับรักษาที่มั่น และอีกฝ่าย ๑ เดินทัพเข้าไปหาและโจมตีที่มั่น, ดังนี้ เป็นต้น.

แต่การยุทธตั้งข้อมค้ำยประชิดกันนั้น ผิดกันเป็นคนละอย่างทีเดียว, เพราะต่างฝ่ายต่างตั้งแนวข้อมค้ำยสนามเพลละประชิดกัน

อยู่ตรงหน้า ในระยะที่แลเห็นได้จึ่ง ๆ, จะใช้วิธีโยยชักโยยหาง
อะไรอย่างในกลางแปลงไม่ได้ถนัด เพราะกระตึกตัวก็เห็นกันเสีย
แล้ว, จึงใช้ได้แต่วิธีรวมกำลังยกโจมตีซึ่งเสาสนามเพละกันคือ ๆ
เช่นนั้นเอง.

แต่ที่ว่าคือ ๆ นั้น ขออย่าให้เข้าใจว่า, อย่คี่ ๆ นั้นก็อยาก
จะโจมตีที่ตรงไหนก็คือนทหารราบชนจากสนามเพละ และตรงนั้นไป
เฉย ๆ. ถ้าใครทำเช่นนั้นก็เท่ากับคือนทหารเข้าไปหาที่ตายเท่านั้น,
เพราะที่ข้างหน้า สนามเพละ ย่อมจะมีชายลวดหนามเป็นเครื่องกีดกัน
อยู่อย่างแข็งแรง, และถ้าไม่ไปจัดการทำลายลวดหนามนั้นเสียก่อน
แล้ว ผู้ที่ยกไปโจมตีก็จะไปซังก่ออยู่ที่ชายลวดหนาม, เป็นโอกาส
ให้ฝ่ายผู้รักษาสสนามเพละยิงไล่ตามใจ, ตามคำขวัญทวิวิเก่า ๆ
มีข้อความสอนไว้ว่า เมื่อจะยกกองเข้าโจมตีสนามเพละ ต้อง
จัดหมวดทำลายลวดหนามล่วงหน้าเข้าไป. ทหารหมวดทำลายลวด
หนามนี้ ต้องเลือกจากผู้ที่อาสา, แล้วจะทำลายลวดหนามก็มี
อยู่คือ ตัดด้วยคีมพิเศษอย่าง ๑, หรือเอากระตักหนัก ๆ ทอด
ลงบนลวดแล้วชนเหยียบจนลวดขาด หรือเสาโค่น หรือเอาดินระเบิด
ผูกปลายไม้จิกไฟระเบิดทำลายซ้ำ, หรืออีกอย่าง ๑ ให้คนถือลูก
ระเบิดย้อม ๆ ไปขว้างที่ชาย. แต่วิธีเหล่านี้ย่อมจะเปลืองชีวิตทหาร
มาก, เพราะชนเล็กสมชั้นยิงไล่ โดยแม่นยำในระยะไกล และ
ยิงไล่เร็วมากจนอาจจะยิงกราดสาดมาเป็นท่าฝนได้; ทั้งมีหน้าข้าม
ชั้นกลซึ่งยิงไล่ราวกับสายลูกตะกั่วโรยมาอย่างสับสนจากสายท่อคัม
เพลิง ซึ่งเข่นของพันวิสัยที่ใครจะทนทานได้.

กรโจมตี.

ทหารราบเข้าประจันบานปล้นสนามเพลาะ มีผู้ขว้างดูกระเบิดนำเข้าไป, และ
ทหารราบสวมทาบปลายปืนวิ่งเข้าไป ตลุมบอนพันทางผู้รักษาสนามเพลาะ.

เหตุนี้ก่อนที่จะโจมตีสนามเพลละตอนใด จึงต้องใช้ปืนใหญ่สำหรับช่วยยิงการไว้วางใจ, คือระดมยิงทำลายค่ายลวดหนามที่ข้างหน้าสนามเพลละของข้าศึก, และถ้ายังทำให้เชิงเทินทำลายและผู้รักษาต้องถอยไปจากที่นั้นเสียด้วยก็ยิ่งดี. เมื่อได้เตรียมเช่นนี้ก่อนแล้ว, จึงจะส่งทหารราบที่ไ้รวมกำลังไว้พร้อมแล้วนั้น ให้วิ่งประจันบานเข้าไปตลุมบอนซึ่งเอาสนามเพลละไว้. นอกจากการเตรียมด้วยปืนใหญ่ถึงกล่าวมาแล้ว, ฝ่ายเยอรมันได้ริเริ่มใช้ขีปนาวุธใส่ไปขีปนาวุธผู้รักษาสสนามเพลละด้วย แล้วจึงปล่อยทหารราบไปตลุมบอนซ้ำเติม. แต่การใช้ไอ้ลัดดาไ้ระงับไปเสียมากแล้ว, เพราะประการ ๑ ต้องหาโอกาสที่เหมาะสม คือเวลาลมพัดไปทางข้าศึก จึงจะพัดพาเอาไอ้ลัดดาไปไ้ถึงประจันบาน, อีกประการหนึ่งฝ่ายอังกฤษฝรั่งเศสก็ได้ขีปนาวุธใส่ไปตลุมบอนข้างข้างคราว, และอีกประการ ๑ ซึ่งสำคัญที่สุด คือทั้ง ๒ ฝ่ายได้เตรียมหน้ากากสำหรับใส่ขีปนาวุธกันไอ้ลัดดาไม่ให้เข้าจมูกแลปากไ้เสียแล้ว, การใช้ไอ้ลัดดาจึงไม่ไ้เป็นผลดีเหมือนในชั้นต้น ๆ. บัดนี้จึงตกลงเป็นอันว่า การเตรียมโจมตีใช้ปืนใหญ่เป็นพื้น, และใช้ลูกระเบิดขว้างทำลายค่ายลวดหนามอีกด้วยในคราวที่จำเป็น.

บัดนี้เพื่อให้เข้าใจว่า การแย่งสนามเพลละกันนั้นทำอย่างไร จะสมมติว่าเราไปตการยุทธอยู่ในภาค ๑ โดยจำเพาะ.

สมมติว่าฝ่ายแดงต้องการจะโจมตีสนามเพลละของฝ่ายเขียวแนว ๑ ซึ่งอยู่ตรงหน้าแนวของตน. เหตุการณ์ก็จะไ้เป็นไปโดย

ลำดับดังต่อไปนี้ :- (ดูรูปแผนผัง)

๓. ฝ่ายแดงเริ่มรวบรวม^๕ย่นใหญ่, กระสุนดิน^๕ย่น, และพลซ่งจะถอนมาได้จากที่ไกลเคื่อง. ก็จอนันทำให้^๕ย่น, เกวียน, และพลเดินไปมาตามถนนหลวง หรือไปโดยรถไฟ มากผิดปรกติ, และเดินมุ่งไปแห่งเดียว.

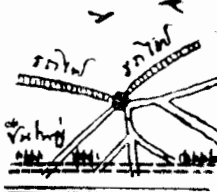
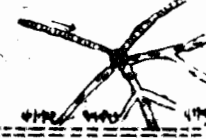

ฝ่ายนักบินฝ่ายเขียว แลเห็นเช่นนั้น, ก็อาจจะเอาได้ว่าฝ่ายแดงเตรียมการจะยกเข้าโจมตีใหญ่ที่ตรงนั้น, และคงนำความไปรายงาน.

๒. แต่ถึงต่างว่าฝ่ายเขียวไม่รู้ตัว, เพราะนักบินพะอินไม่ได้ทำการลาดตระเวน, หรือเพราะฝ่ายแดงส่งนักบินของตนขึ้นไปตักนักบินฝ่ายเขียวและขับไล่เสียได้, พอฝ่ายแดงเริ่มระดมยิงด้วย^๕ย่นใหญ่ ฝ่ายเขียวก็รู้ตัวได้ทีเดียว, และเริ่มการระดมกำลังมาต่อสู้.

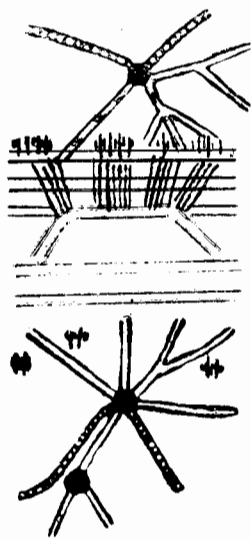

การเตรียมด้วย^๕ย่นใหญ่กินเวลานานอยู่, เพราะจำเป็นต้องทำลายข่ายลวดและเทินแนวหน้า, ซึ่งในสมัยนั้นทำกันอย่างแข็งแรงมาก.

๓. ฝ่ายเขียวรวบรวมกำลังที่ตรงหลังแนวสนามเพละที่ถูกย่นใหญ่ฝ่ายแดงยิง, ขุดสนามเพละใหม่ในแนวหลัง, และนำ^๕ย่นใหญ่ไปตั้งคอบไว้พร้อม ทั้งเตรียมกระยะไว้แน่นอนจนไม่ต้องยิงหาซ่อม.

๔. เมื่อย่นใหญ่ได้ทำลายลวดหนามสำเร็จลงแห่ง ๓ แล้ว และทำลายเทินสนามเพละได้แล้ว ทหารรายฝ่ายแดงประจันกันไปแย้งสนามเพละแลบีกไว้ได้, และวิซจัดการตักแต่งสนามเพละเพื่อต่อสู้กับฝ่ายเขียวต่อไป.

(๑)	(๒)	(๓)	(๔)
<p>นักบินหรือจรวดขูขบ ปล่อยเชื้อเพลิงตามแนว รวมกำลังของเกือบแนว</p>	<p>ปล่อยเชื้อเพลิงรวม รวมขึ้นใหญ่ และพล และจุดสมมติเหล่านี้</p>	<p>ปล่อยเชื้อเพลิงเกือบ เพิ่มเร็วมา</p>	<p>ปล่อยเชื้อเพลิงสมมติ เวลา: ๕ นาที ๓๐ วินาที ๑. ๕ นาที สมมติเหล่านี้ ใหม่แล้วแล้ว และ เริ่มจะตามข้ออื่นใหญ่</p>
			
<p>ปล่อยแถวเริ่ม รวบรวม ใหญ่ และพล ส่วนนี้ ทำกรณีใหม่</p>	<p>ปล่อยแถวเริ่มที่จุด จุดนี้. ปีนี้ใหญ่เพิ่ม มาแล้วอีกอันใหม่</p>	<p>ปล่อยแถวเริ่ม ปีนี้ใหญ่ ปล่อยแถวกลางที่ จุดรวมแล้วที่ หนึ่งหรือ สองรอบ ไปใช้เชื้อเพลิงเหล่านี้ ในกรณีใหม่</p>	<p>ปล่อยแถวเริ่มที่จุด หนึ่งหรือ สองรอบ ในกรณีใหม่ และ. (๑) ๕ นาที สมมติเหล่านี้ เริ่มที่รอบตนเอง.</p>

แผนผังสมมติแสดงการตีลำจรวดเหล่านี้

<p>(๕)</p> <p>กัณฑ์เงี้ยวสี่ไม้ คือ ระดมยิงด้วยปืนใหญ่, แล้วส่งทหารเข้าไป สังหารเหล่าแหวยืน</p> 	<p>(๖)</p> <p>กอลังดงระดมยิง, ถอนปืนใหญ่และพล ลาจายไป.</p>
<p>กัณฑ์แดงหัวข้อสาม เหล่าแหวยืน ตกปืน ใหญ่ระดมยิง กันทาง ไม่ได้, ทั้งสามเหล่า ยืน กอลังมาขัดสาม เหล่าแหวยืน.</p>	<p>ถอนปืนใหญ่และ พลลาจายไป.</p>

แผนขลุ้มมุดีแล่สดงการตีได้

๕. ฝ่ายเขียวเริ่มระทมขุ่นใหญ่ยิ่งสนามเพลาะที่ฝ่ายแดงแย่ง
 ใต้, และอาศัยเหตุที่วัระระแน่นนอนอยู่แล้ว จึงยิ่งเป็นผลโตทันที.
 นอกจากนี้ฝ่ายเขียวเขาขุ่นกลดลงในสนามเพลาะที่ตนยังคงยึดอยู่, และ
 ชั่งอยู่แนวเดียวกับสนามเพลาะที่ฝ่ายแดงไปยึดใหม่, เพราะฉะนั้น
 ยิ่งตัดแฉวได้ ถิ่นที่เขียว. ฝ่ายแดงต่อสู้อย่างแข็งแรง แต่เหลือ
 ที่จะรุกต่อไปอีกได้.

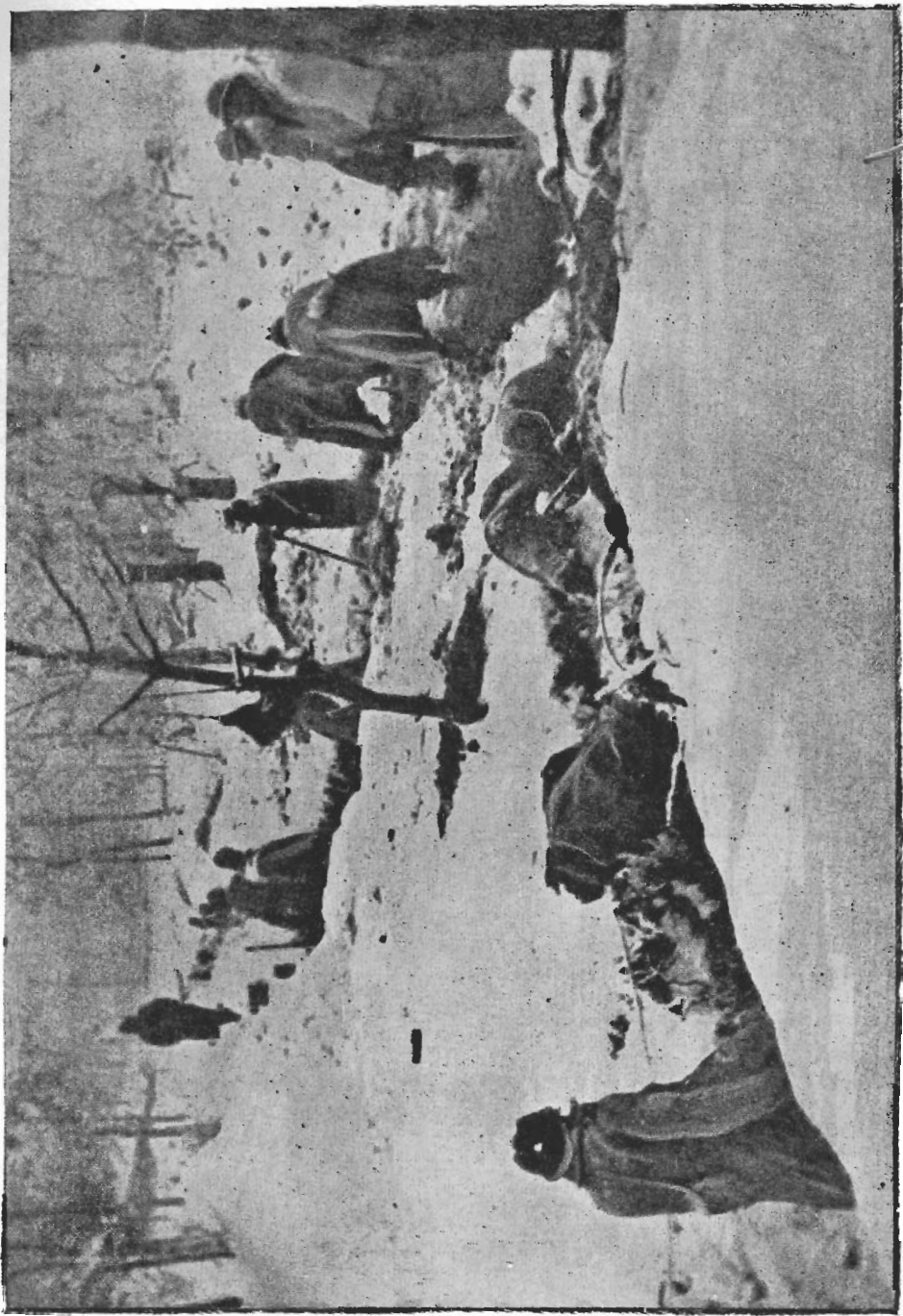
๖. ฝ่ายเขียวขุ่นใหญ่หนักขึ้น, เพื่อเตรียมการตัดใต,
 ขุ่นใหญ่ฝ่ายแดงก็ขุ่นหนักขึ้นเหมือนกัน และพอประทังไว้มิให้ฝ่าย
 เขียวใช้ทหารรบตัดใตใต, แต่ที่จะขุ่นกันมิให้ขุ่นใหญ่ฝ่ายเขียวขุ่น
 สนามเพลาะอันเป็นแนวยื่นออกไปนั้น ไม่สะดวก, แลในเวลากลางคืน
 ฝ่ายแดงต้องทิ้งแนวขุ่น กลับเข้ามายึดแนวเดิม.

เมื่อเห็นว่าแนวใหม่นั้นจะยึดไว้ไม่ได้ อีกแล้ว และจะขยาย
 ช่องโหว่ระหว่างแนวฝ่ายเขียวไม่ได้อีกแล้ว, ฝ่ายแดงก็ต้องเตรียม
 กำลังไว้รบการตัดใตของฝ่ายเขียว, เพื่อให้ฝ่ายเขียวเพียงแต่ใต
 สนามเพลาะเดิมคืนไปเท่านั้นเป็นอย่างมาก, อย่าให้ถึงแก่มายึด
 สนามเพลาะของฝ่ายแดงใต.

ขุ่นเป็นอันต้องรพพุ่งกันอย่างสามารถ, และถ้าฝ่ายแดง
 เคะระที่คั่นอย, ก็การก็กลับลงรอยเดิม คือต่างฝ่ายต่างยึด
 อยู่ตามแนวเดิมที่ใตยึดอยู่เมื่อก่อนเริ่มการรบทุครั้ง.

อีกประการ ๑ ถ้าฝ่ายแดงสามารถรวมกำลังมาได้มาก จน
เพียงพอที่จะยึดแนวขบวนอยู่ได้, ฝ่ายเขียวก็คงจะจัดการล้อมสนาม
เพลาะแนวหลัง, ซึ่งได้เตรียมชกในเวลาที่ย้ายแดงโจมตีนั้น, ให้
ติดต่อกับแนวหน้าเดิมของตน, ดังนั้นในแนวสนามเพลาะของฝ่ายแดง
จะมีขบวนอยู่แห่ง ๑ ซึ่งฝ่ายเขียวล้อมอยู่เป็นวงพระจันทร์ครึ่งซีก,
และฝ่ายแดงจะยึดแนวที่ยืนเช่นอยู่ได้ จนกว่าฝ่ายเขียวจะเตรียมการ
โจมตีพร้อมที่โจมตี, เมื่อใดฝ่ายเขียวพร้อมที่จะโจมตี, ถ้า
ฝ่ายแดงไม่สามารถจะโจมตีสนามเพลาะฝ่ายเขียวอีกตอน ๑ แล้ว, ก็
คงเป็นอันต้องทิ้งแนวขบวน และกลับมายึดแนวเดิมของตนนั่นเอง.

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การโจมตีแย่งเอาสนามเพลาะส่วนใดส่วน
หนึ่งที่เป็นส่วนน้อย ไม่บังเกิดผลแพ้ชนะอะไรกันใด, และ
คำสั่งรื้อขบวนแต่จะใช้กำลังมาก ๆ โจมตีตลอดแนว หรือส่วนใหญ่
แห่งแนว จนฝ่ายรักษากำลังรวมไปต่อสู้ไม่ได้เท่านั้น.

กิจการที่หาบเปอ

ตกแตงสำเนาเพลง และคู่มือ, ในเวลาหิมะตก, ฮากศหนง.

ปาฐะกถาที่ ๒

กิจการที่กระทำในเวลา “สงบ”

เมื่อท่านได้อ่านในหนังสือพิมพ์ของท่านว่า “วันนั้น ๆ เหตุการณ์ทางภาคนี้ ๆ สงบอยู่” เช่นนี้, ท่านได้เคยนึกบ้างหรือไม่ว่า แปลว่าอะไร? ถ้าท่านนึกว่า คำว่า “สงบ” แปลว่าอยู่เฉย ๆ เช่นนั้นละก็เป็นผิดหลักทีเดียว, เพราะในสมรรถมิตินั้นเป็นที่ตั้งแนวยันกันอยู่เช่นที่กระทำแก่กันอยู่ในงานสงครามคราวนี้, ต้องนับว่าเป็นอันไม่มีเวลาเฉยเลย; เพราะถ้าไม่รบใหญ่ก็รบเช่นรบเล็ก, รบกล, รบสนามเพลละยิงโต้คอบกันอยู่เสมอ, และมีหน้าข้ามี่ระเบิดเป็นครั้งคราวอีกด้วย. เหตุฉนี้คำว่า “สงบ” แปลได้แต่เพียงว่า ไม่ทำการรบรุกโจมตีหรือโต้กันเท่านั้น; แต่ส่วนกิจการอื่น ๆ มีอยู่อีกเป็นอันมาก ซึ่งทหารผู้ไปประจำสนามเพลละ ต้องกระทำในระหว่างเวลาที่เรียกว่าสงบนั้น. ขอนั้นไม่เป็นข้อที่น่าปลาท, เพราะแนวสนามเพลละอยู่ประชิดกันนัก, จึงผลัดไม่ได้เลย; จำเป็นต้องคอยระวังมิให้ฝ่ายตนเองเสียเปรียบข้าศึก, และถ้ายังมีโอกาสเขาเปรียบข้าศึกได้ก็ช่วยยิ่งก็.

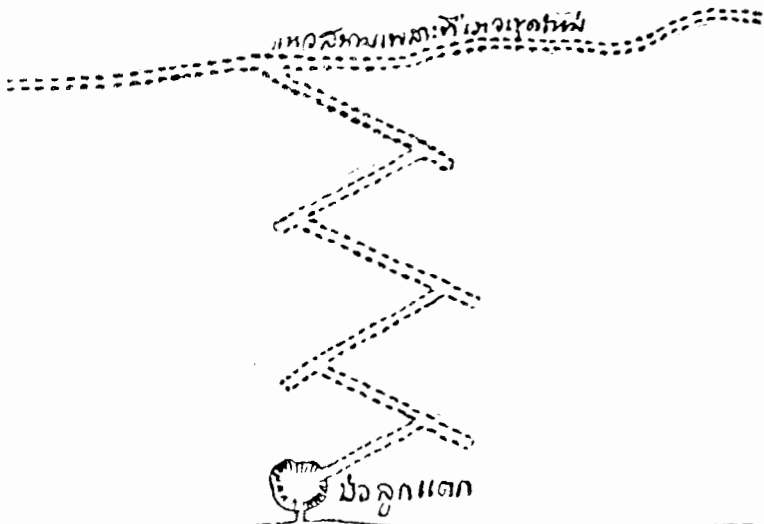
กิจการต่าง ๆ ที่นับได้ว่าเป็นกิจการประจำวันสำหรับผู้รักษาสนามเพลละนั้น, นอกจากการคอยระวังมิให้ข้าศึกเข้ามาแย่งเขาสนามเพลละแนวของตนได้, ยังมีกิจธุระเบ็ดเตล็ดอีกเป็นอันมาก; แต่ที่ทหารเบ็ดเตล็ดคือการตกแต่งสนามเพลละให้มั่นคงขึ้น. การ

ตกแต่่งหรือซ่อมแซมย่อมจะต้องมีอยู่เสมอ, เพราะเทินถุกกระสุน
 ใหญ่ของข้าศึกหรือยหรือไปตรงไหนก็ต้องซ่อมแซมเสริมขึ้นใหม่โดย
 ทันที, บางทีเทินบางแห่งจะถูกทำลายมาก จนนายทหารช่างผู้ไป
 ตรวจการเห็นว่าเหลือที่จะบูรณะปฏิสังขรณ์อีกได้แล้ว, ก็เป็นอันต้อง
 ขุดสนามเพลาะใหม่อีกตอน ๑ ที่ข้างหลังสนามเพลาะเดิม หรือที่
 ข้างหน้า, สดกแต่่งจะเหมาะแก่เหตุการณ์และภูมิประเทศ. ถ้าสนาม
 เพลาะใหม่นี้จะขุดข้างหลังแนวเดิมละก็ไม่สู้ยาก, เพราะว่าจะเลือก
 ทำงานในเวลาใด ๆ ก็ได้ แล้วแต่ความสะดวกของตนเอง; แต่ถ้
 สนามเพลาะใหม่จะไปขุดข้างหน้าแนวละก็ต้องลำบากมากหน่อย, เพราะ
 ถ้าข้าศึกเห็นเราออกไปขุดข้างหน้าสนามเพลาะเก่าเช่นนั้นแล้ว ก็คง
 จะระแวงไปว่า เรารุกแนวเขา, และคงจะพยายามโดยสุดกำลังของ
 เขาที่จะรบกวนไม่ให้เราทำการสำเร็จได้.

เหตุฉนี้ เมื่อจะเขยิบแนวสนามเพลาะออกไปข้างหน้าแนวเดิม,
 จะส่งคนเดินออกไปจากสนามเพลาะ และไปลงมือขุดในที่แจ้ง ๆ
 ละก็เท่ากับส่งให้ออกไปตายที่เดียว; เพราะถึงจะเป็นเวลากลางคืน
 มีไฟไม่แสงเดือนเสกก็ดี, ถ้าข้าศึกสงสัยว่ามีอะไรไม่ชอบมาพากล
 อยู่แล้ว ก็อาจจะใช้ไฟฉายส่องตรวจดู หรือยิงกระสุนพลูให้สว่าง
 เห็นตัวผู้ขุดได้, แล้วและเอากระสุนแซร์ปเน็ลยิงไปรอบ หรือเอา
 ขนกลยิงก็ได้ด้วย. ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีที่จะได้กล่าว
 ต่อไปนี้, และให้เขียนแผนไว้ให้ดูเพื่อช่วยความเข้าใจด้วย.

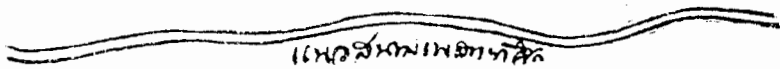
รูปเส้นวิธีขีดค่อออกไปยังแนวใหม่
รูปที่ ๑ - คู่ฟ้าแลบหรือ "แฉ่นกั๋ว"

แนวเส้นแนวใหม่ของวง

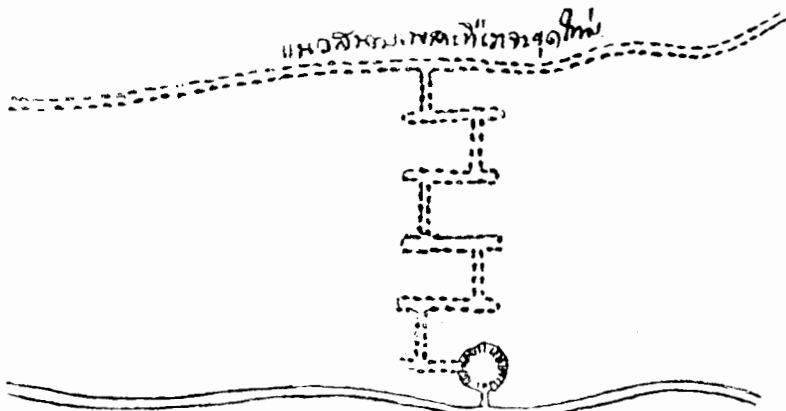
๕๓

รูปที่ ๒ - คู่พระจันทร์

แนวเส้นแนวใหม่

แนวเส้นแนวใหม่

แนวเส้นแนวใหม่ของวง

๕๓

ก่อนที่จะเริ่มทำการขุดสนามเพลาะ, ต้องมองหาบ่อที่กระสุน
ขนาดใหญ่ของข้าศึกได้ระเบิดไว้; บ่อเมือกระสุนมาตกและแตกระเบิด
พื้นดินเป็นหลุมเช่นนั้น เรียกว่า “บ่อลูกแตก” (“Shell Crater”).
บ่อลูกแตกที่เหมาะสมแก่ความประสงค์ของอยู่ใกล้ ๆ สนามเพลาะแนว
เดิมของเรา, เพราะถ้าอยู่ไกลออกไปเท่าใด การที่จะออกไปยัง
บ่อนั้นก็ยังมีอันตรายมากขึ้น.

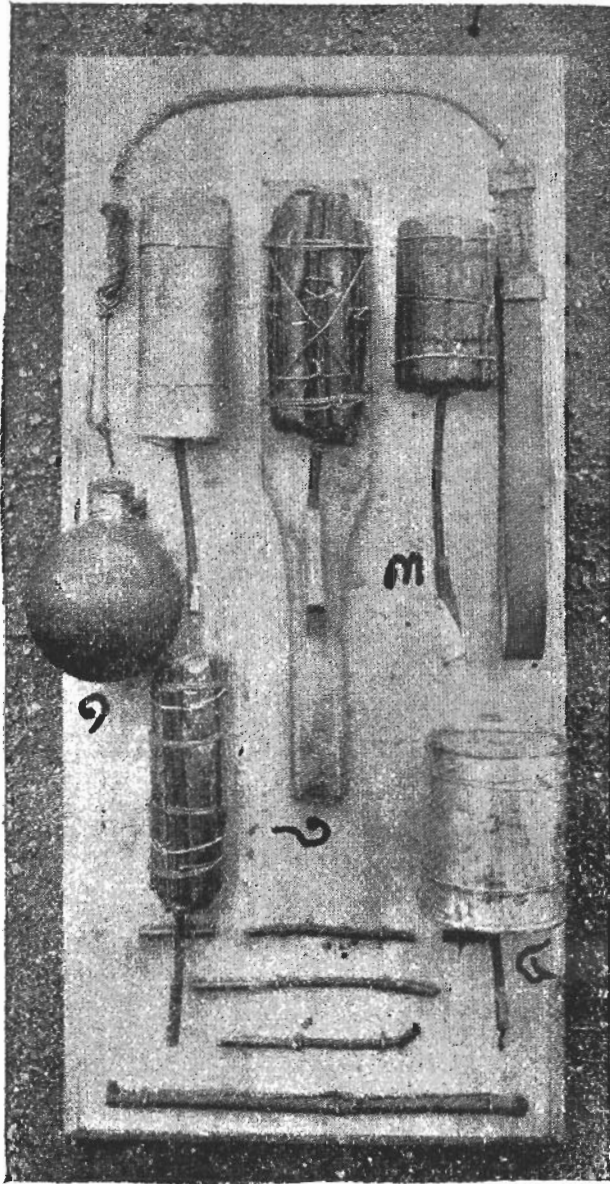
เมื่อพบบ่อที่เหมาะสมแล้ว จึงส่งทหารช่างสนามมีเครื่องมือ
พร้อมออกไปยังบ่อนั้น. ทหารช่างจะได้เริ่มขุดเป็นวงย่อม ๆ แต่ลึก
ท่วมหัวคนแทงออกไปจากบ่อ, และเมื่อขุดรางเดินออกไปข้างหน้า
ได้พอสมควรแล้ว ก็ขุดเลี้ยวแทงไปอีกทาง ๑, และขุดเดิน
คล้าย ๆ เรือใบแล่นก้ำวเช่นนี้ไป จนกว่าจะถึงแนวที่ต้องการจะขุด
สนามเพลาะใหม่, แล้วจึงเริ่มขุดออกไปทางซ้ายหรือขวาตาม
ที่ต้องการ. (ดูรูปที่ ๑). ที่ต้องเดินรางเป็นเหมือนแล่นก้ำวเช่นนี้
สำหรับไม่ให้ข้าศึกยิงกรอกตรงลงมาได้. ถ้าไม่ทำเป็นแล่นก้ำวเช่นนี้,
จะทำเป็นอย่างลายประแฉ่นขึ้นทีเดียวก็ได้เหมือนกัน (ดูรูปที่ ๒) และ
ในที่ใกล้ข้าศึกใช้วิธีนี้สะดวกที่สุด.

เมื่อทหารช่างได้เริ่มทำการแล้ว, จึงส่งทหารรายตามไป,
ขุดที่ที่ทหารช่างได้เริ่มไว้ก่อนแล้วนั้น ให้กว้างพอที่คนจะเดินไปมา
หลีกกันได้, และไปช่วยตักแต่งสนามเพลาะแนวใหม่ให้เหมาะสมแก่
ความต้องการ.

คำว่า “ตกแต่งสนามเพลารัน” มักพบบ่อย ๆ ในรายงาน และข่าวสงคราม; และถ้าอ่านดูเพียงเผินก็น่าจะเห็นเป็นกิจที่ไม่สลักสำคัญหรือล้าชากยากเย็นอะไร. ผู้อ่านบางคนบางทีจะเข้าใจว่า เป็นแค่ไปตบ ๆ และเกลี้ยกล่อมให้เรียบร้อยเป็นต้นเท่านั้น. แต่แท้จริงการที่เรียกว่า “ตกแต่ง” นั้น เป็นการหนักแถมหลายอย่างด้วย. นอกจากการชกดินในคูขุดไปถมบนเทิน และจัดทำที่ขุดขึ้นยิง, ยังต้องทำที่พัก, ที่พยาบาล และส้วม, ซึ่งต้องชกทลวงเป็นคูลาเข้าไปใต้ดินทั้งนั้น. คูลาเหล่านี้จำเป็นต้องรีบทำ, เพราะมีดินนี้ผู้รักษาสนามเพลารันไม่มีที่พกได้เลย.

ทหารผู้ต้องไปประจำรักษาสสนามเพลารัน, มิใช่ว่าจะได้ผลดีอย่างทหารยามก็หาไม่ได้. แห่งใดก็ได้ผลดีทุก ๆ สามวันนับว่าเป็นอย่างดี, เพราะฉะนั้นจะได้ขึ้นแถวอยู่จนกว่าจะมีไข้ไปผลัดกันไม่ได้โดยเอง, และถ้าจะสร้างที่พักหรือขังกระโจมให้พักบนพื้นดินก็มีอันตรายมากนัก, เพราะอาจจะถูกกระสุนปืนใหญ่ยิงระเบิดหรือโรยลูกระเบิดระเบิดตายไปทั้งหมด, จึงต้องชกคูลาให้อยู่ใต้ดิน.

นอกจากการแต่งและซ่อมแซมสนามเพลารัน ยังมีกิจปรกติสำหรับผู้ประจำสนามเพลารันอีกอย่าง ๑, ซึ่งเป็นของที่ทหารชอบมากกว่า เพราะชอกสรสคล้าย ๆ ล้อกัน; นั่นคือการขวิดลูกแตกเข้าไปที่สนามเพลารันของข้าศึก, นั่นเป็นการ “ถอยหลังเข้าคลอง” อีกอย่าง ๑ เหมือนกัน, และตั้งแต่เมื่อใดมีขบวนยิงกระสุนแตกใต้ดิน

ทุกระเบิดขว้างต่าง ๆ

๑. แบบฝรั่งเศส-มีห่วงคล้องข้อมือ, สำหรับเหยียง
๒. แบบฝรั่งเศส-ห่อดินผูกกับแผ่นไม้
๓. แบบอังกฤษ-ห่อดิน; เวลาจะขว้างหมุนเก็บที่ปลายชนวน
๔. กระบอง, แปลงเป็นทุกระเบิด

แล้ว ผู้ชำนาญในทางการทหารได้ทำนายกันว่า จะไม่ได้เห็น
ลูกแตกขวางด้วยมือใช้เป็นเครื่องมือในการยุทธสมัยใหม่อีกต่อไป. แต่
ในซอห์นและซอห์น ๆ อีกหลายข้อ, ท่านพรกผู้ชำนาญเหล่านั้นได้
ทำนายผิดอย่างน่าชงขัน.

ไม่ต้องว่ากันถึงอะไรอื่นไกล. การที่ข้อมค้ำยและสนาม
เพลาะประชิดกันภายในระยะ ๒๐๐ หรือ ๓๐๐ เมตร ก็สำคัญกันว่า
จะไม่ได้เห็นอีกแล้ว, ทหารปืนเล็กยิงได้ ในระยะไกลกว่าก่อน ๆ นี้
เกือบ ๓๐ เท่า แนวรบควรจะไม่ต้องชิดกันเช่นแต่ก่อน, แต่ปืนใหญ่ก็
ยิงได้ไกลและกินระเบิดในกระสุนที่รุนแรงขึ้นกว่าแต่ก่อนเหมือนกัน,
และการที่ข้อมค้ำยไกล ๆ จึงกลายเป็นการเสียเปรียบ. ความปรารถนาให้
พันอันตรายอันระมีมาจากปืนใหญ่นั้นเองทำให้ต่างฝ่ายต่างรุกเข้าหากัน
จนไปตั้งจอหน้ากันอยู่. ที่เข้าไปตั้งจอหน้าซาคักนั้น เป็นเหมือน
ข้อมค้ำยตนเองส่วน ๓, เพราะซาคักใช้ปืนใหญ่ยิงไม่ได้ถนัด โดยเกรง
ว่ากระสุนแตกซึ่งหวังจะให้ทำอันตรายแก่ฝ่ายเรานั้น อาจที่จะทำ
อันตรายแก่พวกตนเองด้วย.

การเข้าไปตั้งสนามเพลาะและข้อมค้ำยประชิดกันอยู่เช่นนั้น,
จึงเป็นโอกาสให้ริอ่านกลับใช้ลูกระเบิดขวางด้วยมือตามแบบเก่าอีก. ใน
ซอห์น, เมื่อยังไม่ได้จัดการสร้างลูกระเบิดขึ้นเป็นระเบียบนั้น, ได้ใช้
เอาปืนระเบิดบรรจุในกระป๋องผลไม้กวน, บัดฝาอัติให้แน่น, เจาะรู
เอาชนวนอนิก, และเมื่อจะใช้ก็ทศชนวนอนอย่างจกประทัต แล้วขว้าง
ไปซื่อ ๆ ฉนั้นเอง. แต่การที่ใช้ลูกระเบิดเช่นนั้น มีอันตรายแก่ผู้

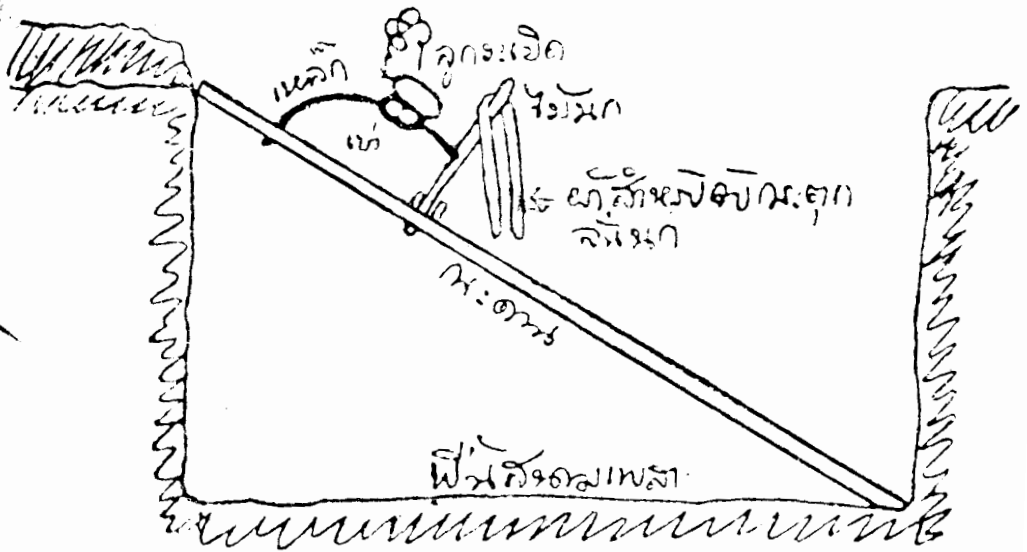
ใช้อยู่, จึงได้เกิดสร้างลูกระเบิดชนิดใหม่, ซึ่งมีเครื่องของกันไม่ให้
ระเบิดก่อนเวลาที่ต้องการ, คือมีหมก ซึ่งต้องถอนออกก่อนที่จะ
ขว้างไป, ทงมีคามถือได้ชนิดคชชน. ลูกระเบิดที่เหมาะ ๆ มีชื่อ,
และผู้ขว้างที่ได้ฝึกหัดแล้ว, อาจขว้างไปได้ไกล ๆ มากอยู่.

แต่บางแห่งสนามเพลาะอยู่ห่างกันเกินที่จะขว้างลูกระเบิดไปได้
ด้วยมือคน, ก็ต้องคิดหาเครื่องมือสำหรับส่งลูกระเบิดไป. เครื่อง
มือเหล่านี้ต่าง ๆ กัน, และบางอย่างก็เป็นแบบเก่าที่เคี้ยว.

เครื่องมืออย่างเก่าอัน ๑ คือเครื่องมือที่ชาวโรมันโบราณได้
เคยใช้สำหรับส่งก้อนศิลาไป, และซึ่งเขาให้ชื่อว่า "ลาฆ่า" (Onager),
เพราะเตะราวกับลา. เครื่องนี้ไม่มีกลไกกลุกลกอะไรเลย, เขา
แผ่นเหล็กแคบ ๆ ยาว ๆ ลึกแผ่น ๑ บักลงกับกระดาน, มีไม้อก
อัน ๑ ซึ่งยาวไว้ให้พอปลายเหล็กจะเกยวัดคอยู่ได้, และเมื่อจะ
ใช้ส่งลูกระเบิด ก็เอาลูกระเบิดวางบนเบาะที่ผูกติดอยู่กับเหล็ก, โน้ม
เหล็กลงมาเกยไว้ที่รอยบากที่ไม้, จุดชนวน แล้วดึงไม้ให้กระเขยอน
ปล่อยเหล็กที่ส่งลูกระเบิดข้ามเทิน และลอยโค้งไปตกทางสนาม
เพลาะของข้าศึก. เพื่อช่วยให้เข้าใจคำอธิบาย, ข้าพเจ้าได้เขียนรูป
เครื่อง "ลาฆ่า" นี้ไว้พอเป็นสังเขป, เท่าที่ข้าพเจ้าเห็นออกและจำ
ได้ โดยได้เห็นรูป, เพราะฉันจะผิดข้างเล็กน้อยก็ขออภัยเสียเถิด.

ที่ใดสนามเพลาะอยู่ห่างเกินกำลังเครื่อง "ลาฆ่า" จะลัด
ลูกระเบิดไปถึงได้, ก็มีวิธีส่งลูกระเบิดไปให้ไกลชนิดอื่น. อย่าง ๑ คือ
ลูกระเบิดมีก้าน ซึ่งบรรจุลงไปในลำกล้องปืนเล็กได้. ปืนเล็กที่ใช้

รูปที่ ๕

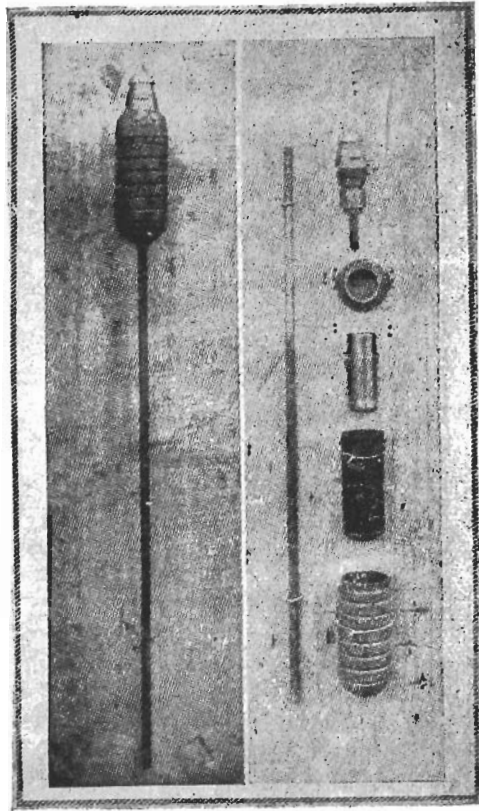

รูปสังเขป

อธิบายลักษณะแห่งเครื่อง "ลาปา"

รูปที่ ๕

ลูกกระเบิดบรรจุปืนเล็ก
(แบบเยอรมัน)

รูปที่ ๖

ปืนครกครึ่งซาวด์ที่ ๑๐ (ฝรั่งเศส)

ส่งลูกระเบิดเช่นนี้ มักเลือกขันทเกลียวชำรุดแล้ว, และเมื่อจะใช้
ส่งลูกระเบิดไป ก็เอาก้านลูกระเบิดเสียบลงไปทางปากกระบอก,
เอาปลอกอันมีकिनพอที่จะส่งลูกระเบิดไปได้บรรจุทางท้ายอย่างธรรมดา,
แล้วตั้งปากกระบอกขึ้นพอควรแก่ความปรารถนา, แล้วฉีกลงเหมือน
อย่างยิงโดยปรกติ. ลูกระเบิดออกจากขันทแล้ว จะแล่นโค้งขึ้นไป
จนหมดกำลังส่ง, แล้วไปตกลงกระแทกแตก. (รูปที่ ๕)

นอกจากนั้นบนชนิดที่เรียกนามรวม ๆ อยู่ว่า “บนครก
สนามเพลาะ”, แต่ซึ่งแท้จริงมีอยู่เป็นหลายจำพวก, ทั้งของฝ่าย
สัมพันธมิตรและฝ่ายเยอรมัน. ถ้าจะอธิบายถึงบนเหล่านี้ให้ละเอียด
ก็จะกินเวลามากนัก, ทั้งจะทำให้เบื่อหน่ายด้วย, จึงจะอธิบายแต่
โดยย่อ ๆ พอเป็นสังเขป.

ในการคิดและจัดสร้างบนสำหรับส่งลูกระเบิดไปจากสนามเพลาะ
ฝรั่งเศสนี้ว่าอยู่ข้างจะช่างคิดมาก, และได้มีเป็นแบบต่าง ๆ หลาย
อย่างหลายประการ. ความต้องการสำหรับบนสนามเพลาะย่อมมีอยู่
แปลกกับบนใหญ่สนาม; ข้อสำคัญคือ ต้องการให้ยกย้ายที่ไปมา
ได้ง่าย ๆ, ต้องให้เป็นขนาดย่อมพอที่จะตั้งในสนามเพลาะได้, และ
ต้องให้มีกำลังเพียงพอที่จะส่งลูกระเบิดไปได้ไกลพอกับความปรารถนา.

ในขั้นต้น กระทรวงกระลาโหมฝรั่งเศสได้ค้นเอาบนครกอย่าง
เก่า, ซึ่งได้สร้างขึ้นแต่ครั้งพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๑๐ แห่งราชอริยัตย์
ฝรั่งเศส (รัชสมัย พ.ศ. ๒๓๖๗ ถึง ๒๓๗๓), ออกมาจากขอม
และโรงแสงเก่า เพื่อใช้ส่งลูกระเบิด. (รูปที่ ๖)

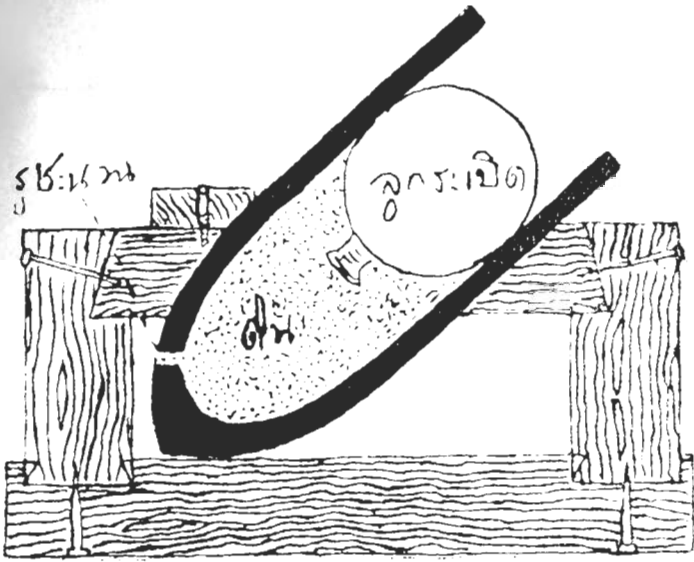
นอกจากนี้ฝรั่งเศสได้จัดสร้างขีปนาวุธนามเพลาเรซันสำหรับใช้
 ฆ่าควาว, โดยเอาเปลือกกระสุนขนาดใหญ่ของเยอรมันที่ยิงมาตก
 ไม้แตกนั้น เลื้อยทางกันออกเสีย, แล้วและทำกรอบโครงไม้
 ตั้งให้เหมาะ, เอาหินขีปนาวุธที่ทางข้างปลาย (ซึ่งขีปนากลับลง),
 เอาลูกกระเบิดชนิดกลมขีปนาวุธ, และเอาไฟฟุทชะนวนยิงไปคล้าย ๆ พลุ.
 (รูปที่ ๗)

ข้อ ๆ ลงมาได้สร้างหรือแก้ไขขีปนาวุธยิงในสนามเพลาเรได้
 ดีขึ้นเป็นลำดับ, และอย่างไรหน้ที่ใดก็ทดลองปรากฏว่าใช้ ได้ดีที่สุด
 ก็ได้จัดการสร้างขึ้นมาทุก ๆ ที่เดียว.

ขีปนาวุธที่สู้ของฝรั่งเศส (เท่าที่ข้าพเจ้าได้ทราบใน
 เวลานั้น) คือขีปนาวุธที่มีปรากฏในรูปที่ ๘. กระบอกขีปนาวุธและก
 ปากกระบอกได้ โดยเร็วพลัน และอาหารให้อยู่ที่ใด โดยหันควง. ลูก
 กระเบิดที่ส่งไปด้วยขีปนาวุธ, ฝรั่งเศสเขาเรียกว่า “ตอร์ปิโดมีปีก”
 (“Torpille à ailettes”), คือมีปีกเป็นเครื่องทำให้แล่นไปตรง
 อย่างแบบลูกศรนั่นเอง. กระสุนนี้มีน้ำหนักต่าง ๆ กัน, ตั้งแต่
 ๖๐ กิโล ถึง ๓๒๐ กิโล.

ขีปนาวุธยามาแสดงไว้ ในที่นั้นเช่นแต่พอให้เห็นตัวอย่างเท่านั้น.
 แท้จริงขีปนาวุธ ๓ ๆ ก็มีหลายขนาด และน้ำหนักลูกกระเบิดก็ต่าง ๆ
 กันมาก. ส่วนรูปนั้น บ้างก็อ่อนต้อ, บ้างก็กว้าง, และหนัก; บ้างก็
 ผอม, เป็นหลอดแคบ ๆ, ส่งลูกกระเบิดไปได้ตรงและไกลกว่าอย่าง-

รูปที่ ๗

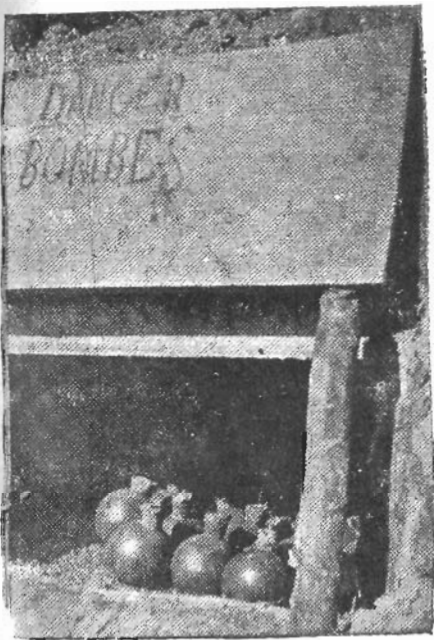

ปืนครกสั้นนำมาใช้ด้วยเบ็ดลูกกระสุน

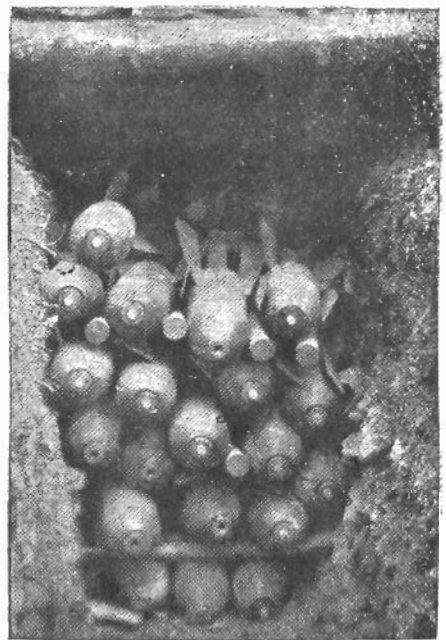
(ใช้กระสุนหนักหรือตีหนักก็ได้)

รูปที่ ๗ (ก)

รูปที่ ๘ (ก)

ลูกกระเบิดกลม

ลูกกระเบิดมีปีก

รูปที่ ๘

วิธีใช้เครื่องมือ
ยิงลูกกระสุนชนิด
"แก๊สพิษ"

ขีปนาวุธ

ลูกกระสุน
แก๊สพิษ

ปาก
ลำกล้องปืน

กระบอก
ปืน

กระบอก
ลำกล้อง
ปืน

๑
๕๑๑
๕๑๒
๕.๒

๑๕

๖. ขนที่ใช้สำหรับยิงใกล้ ๆ ไม่ต้องการเลี้ยงให้เที่ยงปานใดนัก, จึงมักใช้ชนิดครกอันต้อ, ซึ่งฝรั่งเศสเรียกว่า "กบ" หรือ "คางคก"; ถ้าจะยิงไกล ๆ ก็ใช้ชนิดหลอก ซึ่งส่งลูกมีขี้ไป.

ฝ่ายเยอรมันก็มีขนสนามเพลาะหลายชนิดเหมือนกัน. ชนิด ๑ เป็นขนสำหรับยิงกระสุนกลม: กระบอกขนทำด้วยเหล็กกล้า, ยาวประมาณ ๑ เมตร, บรรจทางปาก, ไม่มีเกลียวในลำกล้อง, และยิงโดยจุดชนวน. ขนนางขนแท่นไม้กระดาน และมีหลักสำหรับหมุนขนได้. ขนนห้ามไปมาไต่ส่วก. ลูกเป็นลูกกลม มีก้านสำหรับเสียบลงไปในกระบอกขน; เมื่อยิงพ้นปากกระบอกไปแล้ว, ก้านหลุดจากลูกกระสุน ซึ่งแล่นต่อไป.

เยอรมันมีขนอีกชนิด ๑ เรียกว่า "เครื่องโยนลูกแตก" (Minenwerfer), มีขนาดต่าง ๆ กัน. อย่าง ๑ เป็นขนหนัก, ยาวประมาณ ๘๐ ถึง ๘๕ เซนติเมตร, ลำกล้อง ๕๔๕ มิลลิเมตร, มีเหล็กเขนรูปเหลี่ยมฝรั่ง สำหรับขักลงไปในพื้นที่ขนให้ขนแน่น, และมีศูนย์เล็งใต้ค้วย. ขนนบรรจทางปาก, และยิงด้วยชนวนตามธรรมดา.

บรรดาขนและเครื่องมือต่าง ๆ สำหรับส่งลูกแตกไปยังสนามเพลาะแห่งกันและกัน, ตามที่กล่าวมาแล้วนี้, ต่างฝ่ายต่างใช้อยู่เรื่อย ๆ เกือบเป็นการประจำวัน; เพราะฉะนั้น, นอกจากเสียงขนใหญ่ และเสียงกระสุนขนใหญ่ที่ตกแตกหรือแตกในอากาศ, ยังเพิ่มเสียงขนสนามเพลาะ และเสียงลูกแตกที่ส่งจากขนเหล่านี้อีกด้วย, ซึ่งมีใช้เช่นเสียงเขาเลย, เพราะลูกแตกอาจจะเป็นลูกใหญ่ บรรจขน

ระเบิดอย่างแรง, เสียงระเบิดก็อาจจะดังได้มากพอจนหูหอย. ส่วนนั้นเล็กนั้นยัง
กันขระขายอ้อย เสมอ, และบนกลดกลิ้งเสียงอ้อยข้างเป็นครึ่งคราว.

นอกจากนี้ยังอาจจะมเสียงลกแตกต่นกขินนาไปทิ้ง, และเสียงระเบิดจาก
พื้นดินหากถูกระเบิดฝั่งอีก, แต่ซอระหล่านเป็นครึ่งคราว และมักจะเป็นเวลา

ก่อนจะเข้าโจมตี, ไม่ใช่เป็นของขรกติ.

ข้อความที่แสดงมาดังกิจการที่

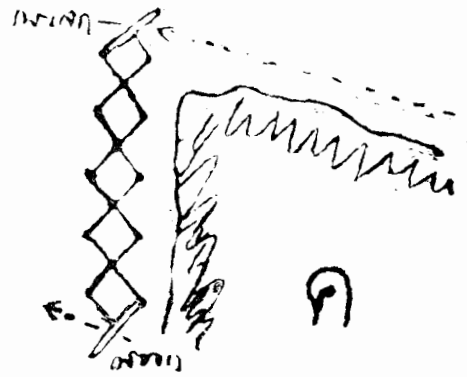
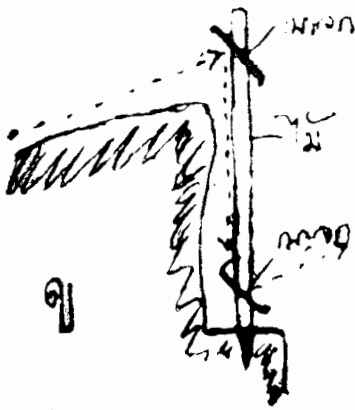
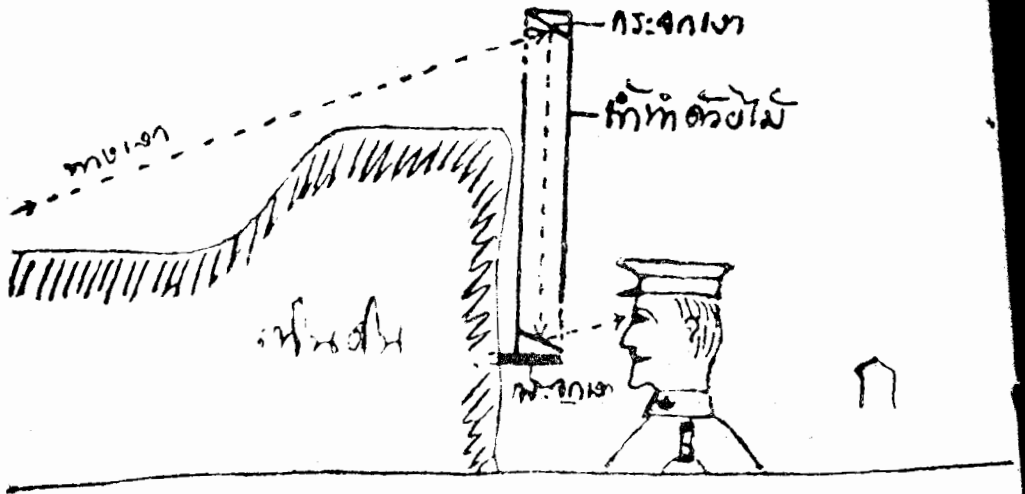
กระทำในเวลาขรกติในสนามเพลาะนี้,

เป็นแค่โดยย่อเท่านั้น, แต่ก็พอจะทำ

ให้เข้าใจได้แล้วว่า, คำว่า “สงบ”

โดยสมบูรณ์ไม่แปลว่าเงียบเลย.

ดูสิ่งต่างๆ
อธิบายลักษณะเครื่องมอง
 (Periscope)

ปาฐะกถาที่ ๓

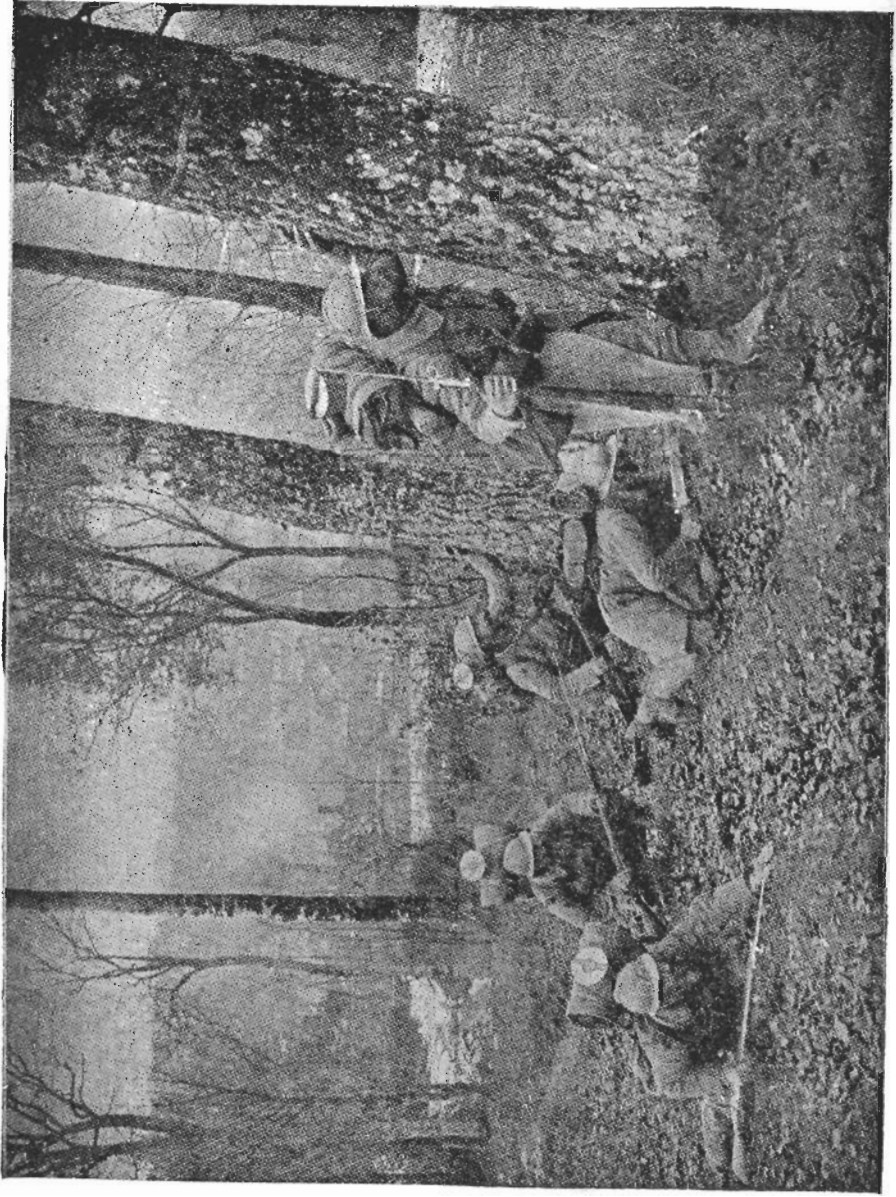
กิจการปรกติ

ในบทก่อนข้าพเจ้าได้แสดงกิจการที่ทหารประจำสนามเพลาะกระทำ ในเวลาซึ่งเรียกว่า “สงข” ; แต่เมื่อกล่าวถึงกิจการเพียง ๒ อย่างเท่านั้นก็เป็นข้อความยืดยาวอยู่แล้ว ถึงได้ระงับไว้ที่ ๓, และยกมากล่าวในบทนี้ต่อไป.

นอกจากการตักแต่งสนามเพลาะและการขังและยิงลูกระเบิดโต้ตอบกัน อย่างที่กล่าวมาแล้ว, ก็ยังมีการรักษาโดยปรกติอีก, คือรักษามคอขอยู่ที่เหตุการณ์ อย่างเดียวกับยามรักษาต่านนั้นเอง, แต่ไม่ได้ไปยืนในที่แจ้ง, คงยืนอยู่ภายในสนามเพลาะ. ในที่สนามเพลาะอยู่ใกล้กัน แม้แต่โผล่หัวขึ้นไปเหนือเนินดินนี้ก็ควรจะถูกยิงได้, จึงต้องคิดหาทางที่จะมองตออกไปข้างนอกโดยไม่ต้องโผล่หัวขึ้นไปเหนือเนิน. ทาง ๑ ก็คือคอกออกไปทางช่องไฟ ที่สำหรับยืนบนออกไปยิง; แต่ช่องเล็ก ๆ แคบ ๆ, ซึ่งขัดแก่ความสะดวกแห่งการดูได้ โดยกว้างขวาง. ดังนั้นจึงได้เกิดมีวิธีกวักกระจกเงาคิดกับปลายคายนปลายขึ้น ให้ได้อิงษาเหมาะ, แล้วมองดูในกระจกเงา. แต่การใช้กระจกเงาเช่นนี้ก็ยังไม่เป็นการลำบาก เพราะผู้คต้องแหงนเมือยคั่นคอ, จึงได้เกิดคิดสร้างกล้องถ้ามอง (Periscope).

ถ้ามองอย่างง่ายคือทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม ๆ, หรือจะเรียกว่าหลอดสี่เหลี่ยมก็ได้; ทั้ง ๒ ข้างมีกระจกเงาติดให้ส่องยาได้กัน; เมื่อเงาจับที่กระจกแผ่นบนแล้ว ก็พอลงมาจับแผ่นล่างอย่างเดียวกัน, และผู้ที่ทออยู่ที่กระจกแผ่นล่างเห็นอะไร ๆ ได้สบาย ไม่ต้องแหงนเมือขยต้นคอ. ต่อมาจึงได้มีผู้คิดและทำเครื่องมองชนิดใหม่, ซึ่งไม่เป็นถ้า, มีแต่กระจกเงา ๒ แผ่นติดให้ส่องยาเช่นเดียวกัน, ก็เหมือนใช้ได้เป็นประโยชน์เท่ากัน ข้าพเจ้าได้เขียนรูปเครื่องมองไว้โดยสังเขป พอให้เข้าใจลักษณะ; แต่ข้าพเจ้ารู้สึกตัวอยู่ดีทีเดียวว่าผู้เขียนรูปของข้าพเจ้าอยู่ข้างจะเลวอยู่, จึงขออธิบายอีกด้วยว่า, ที่หมาย “ก” คือถ้ามองชนิดที่เป็นหลอดไม้สี่เหลี่ยม, ที่หมาย “ข” คือชนิดที่เป็นกระจกเงาติดกับทึบไม้, ไม่มีถ้า; และที่หมาย “ค” เป็นกระจกเงาติดโครงเหล็กทึบไม้, ซึ่งเมื่อเลิกใช้แล้วพบบ่นลงมาได้ จนกระจกกับกระจกเกือบชิดกัน, แล้วเก็บใส่กระเป๋าก็ได้. เครื่องมองเหล่านี้ เรียกว่าเป็นเครื่องของกันอันตรายแก่ชีวิตทหารผู้ไม่น่าที่เป็นยามรักษาการ หรือเป็นผู้ตักน้ำกินนี้ ได้เป็นอันมาก.

การจัดยามไว้คอยคเช่นนี้ ก็เป็นประโยชน์จริงจึงได้แต่เวลากลางวันเท่านั้น. แต่ส่วนเวลากลางคืน ถ้าจะคอยคอยู่แต่เพียงที่ภายในสนามพละเท่านั้นก็หาเพียงพอไม่, และถ้าจะไว้ใจให้แต่ยามในสนามพละเป็นผู้บอกให้รู้ตัวก่อนที่ข้าศึกจะมานั้นไซ้, ก็อาจที่จะเตรียมตัวไม่ทันได้. เหตุฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการอย่างอื่น สำหรับให้รู้เหตุการณ์ในเวลากลางคืน.

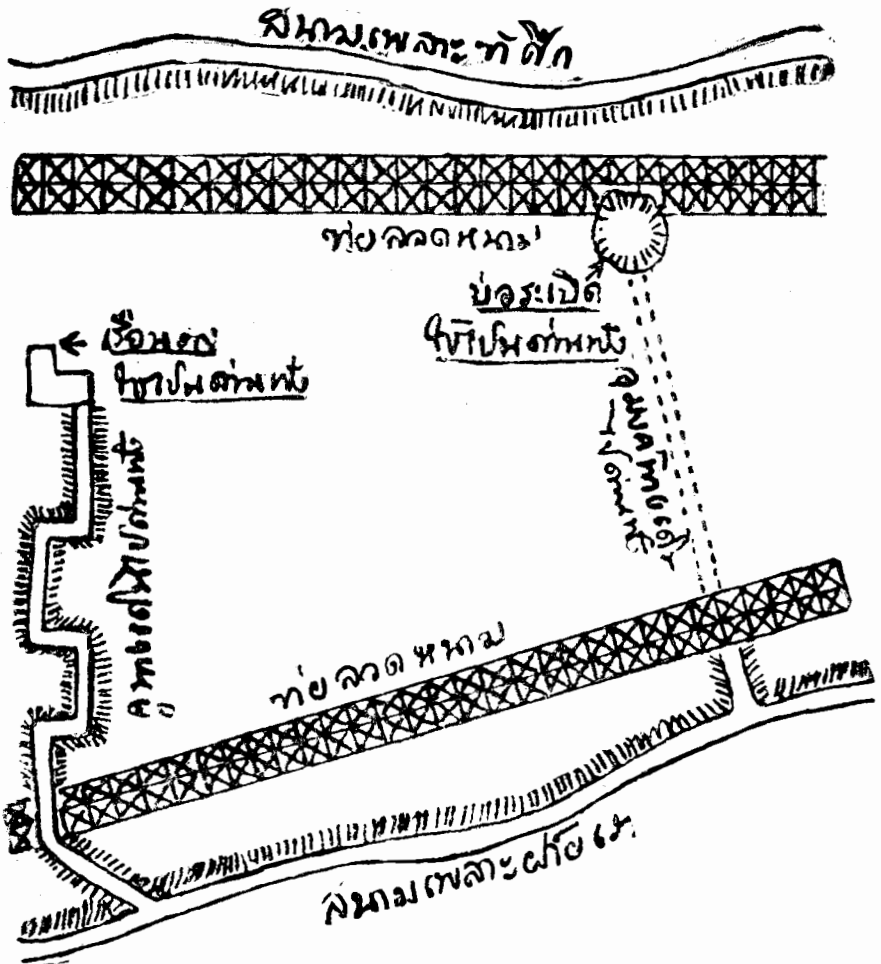
หมู่แม่จอมฝรั่งเศส

อย่าง ๑ คือส่งหมวกแวมมองออกตรวจหน้าสนามเปลาะ, แต่
 การส่งหมวกออกไปเช่นนั้น บางทีก็ไม่สำเร็จได้ผลสักที, เพราะคนไป
 ค่ายกันมาก ๆ ย่อมจะแลเห็นหรือได้ยินผลเท่าได้ง่าย. แวมมอจจึง
 มักจักเป็นหมู่ย่อย ๆ, มีทหารเพียง ๔ หรือ ๕ คน, ในบังคับนายสิบ
 หรือนายร้อย, และบางทีก็ส่งออกไปเพียงคู่เดียวเท่านั้นก็มี. พวก
 แวมมอจต้องอาศัยหามากกว่าตา, เพราะในเวลากลางคืนมืด ๆ
 มักจะได้ยินเสียงคนเดินไต่ก่อนแลเห็นตัว, ส่วนพวกแวมมอจเองนั้น
 โดยมากมักจะคลานหรือเดินก้ม ๆ, เพื่อไม่ให้ข้าศึกเห็นรูปเป็นเงาคำ
 คึกกบพ่นพา, และต้องคอยเอาหูฟังกับพื้นดินอยู่เนือง ๆ. ในเวลา
 ที่กำลังคลานไปนั้น, ถ้าเมื่อใดมีพลหรือตอกมะค่าคุดขึ้น, วิธินันต์
 ที่สุดที่แวมมอจจะใช้ คือ ค้างหนึ่งแขงอยู่กับที่ ไม่กระดิกกระเดียดเลย
 จนกว่าจะหมดแสงสว่าง. ท่านทั้งหลายคงจะได้เคยสังเกตเห็นเองแล้ว
 ว่าคนหรือสัตว์หรือของอะไร ๆ ถ้ากระดิกมักจะแลเห็นได้ง่ายกว่า
 อยู่หนึ่ง ๆ. ซอนส์ตวมนร้อยคู่ที่เดียว, เพราะฉะนั้นเมื่อใดมีรู สึกว่า
 มอนตราขายผ่านไป มันจึงมักยืนนิ่งอยู่กับที่ ไม่กระดิก, ซึ่งตามภาษา
 ไทยเราเรียกว่า “จิ้งจิ้ง” และภาษาพวกร้างกฤษเรียกว่า “ฟริช,”
 คือ แขงเหมือนน้ำแขง. เพื่อต้องคอย ๆ คลานหรือเดินก้มและย่อ
 ไป และต้องจิ้งจิ้งเป็นครั้งคราวเช่นนั้น, พวกแวมมอจจึงเดินทางช้า
 มาก; และยิ่งต้องอยู่ในที่แฉ่งนานเท่าใด ก็ยังมีช่องที่จะต้องเป็น
 อันตรายได้มากขึ้นตามส่วน, เพราะฉะนั้นผู้ที่จะเลือกใช้ไปทำหน้าที่
 แวมมอจ ต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ว่าเป็นคนขยันดี ไม่ซัดกใจ, และ
 ต้องเป็นคนหูไวตาไว, ช่างสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วย.

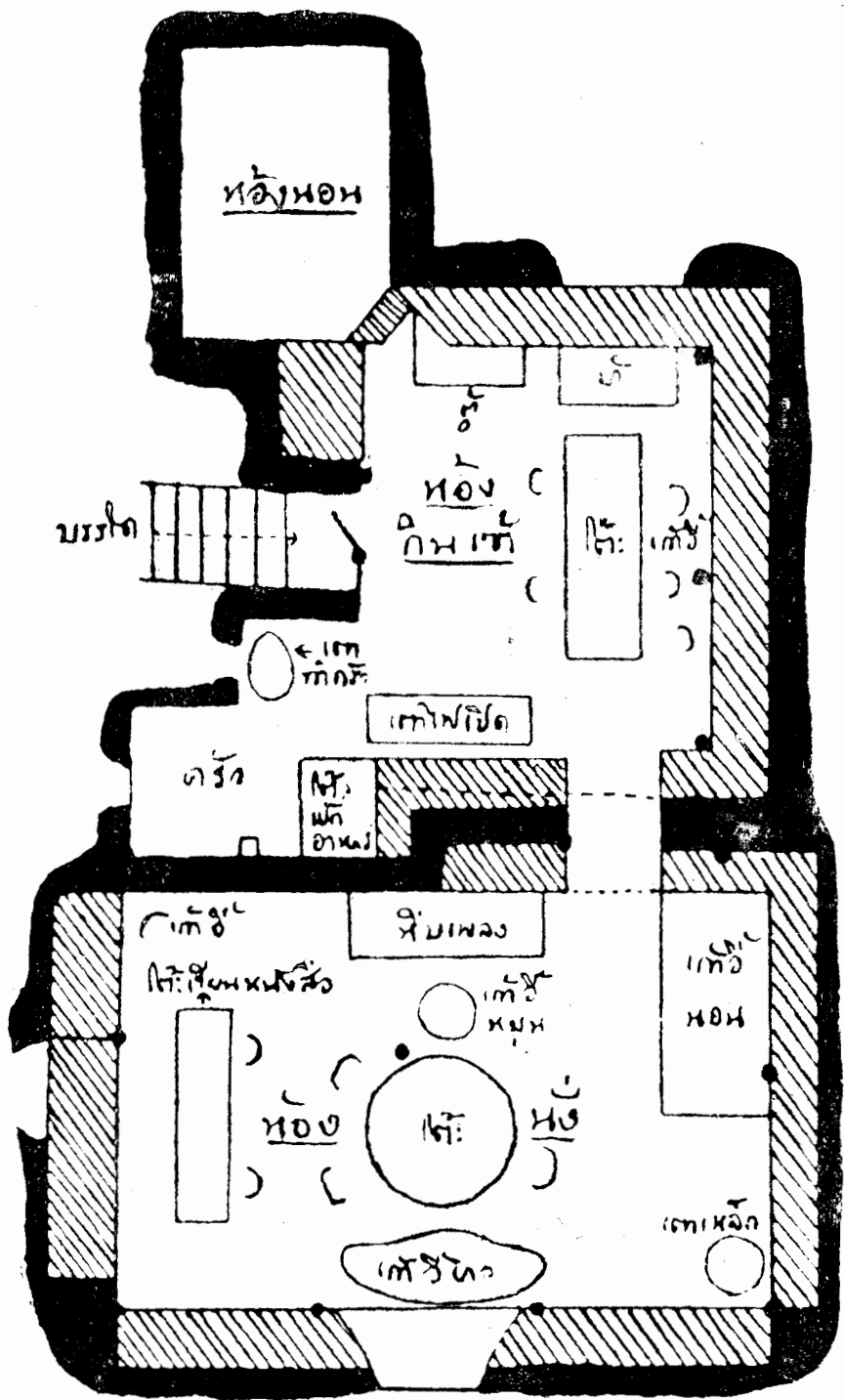
แต่แมวมองจะออกไปอยู่ที่หน้าสนามเพลาะเสมอก็ไม่ได้ ต้อง
มีเวลาหลบเลี้ยงเข้ามาอยู่ในที่กำบังเสียบ้าง, และในระหว่างเวลาที่
แมวมองไม่ได้ออกไปตรวจนั้นแหละ อาจจะเป็นเวลาที่ข้าศึกคอยมาได้
ดังนั้นจึงได้เกิดของมี “ยามฟัง” ขึ้นอีกอย่าง ๓, คือส่งคนออกไปนั่ง
แอบฟังอยู่ในที่ว่างระหว่างสนามเพลาะของตนเองกับของข้าศึก.

ยามฟังนั้น จะให้ไปนั่งหรือยืนอยู่แจ้ง ๆ เฉย ๆ เป็นอันไม่ได้
อยู่เอง, ต้องจิกให้ไปอยู่ในที่กำบัง. ผู้ที่มีหน้าที่เป็นยามฟังมักเลือกหา
เวอนโรงที่ถูกขุดใหญ่ยิ่งจนร้างแล้ว, หรือบ่อลูกแตก (Shell Crater)
และบ่อลูกระเบิด (Mine Crater), สำหรับเป็นที่แอบฟัง. เมื่อเลือก
ได้ที่เหมาะสมแล้ว, เป็นหน้าที่ทหารช่างขุดขุดเป็นทางเดินจากภายใน
สนามเพลาะของตนเองออกไปยังที่ซึ่งเลือกไว้เป็นที่ซ่อน, ซึ่งเรียก
ตามภาษาทหารอังกฤษว่า “ค่านฟัง” (Listening Post). ทั้งหลุม
ค่านฟังและทางเดินไปยังที่นั้น บางทีก็ไม่ต้องทำใหม่, ใช้คูหรืออ้อมงค์
ที่ทหารช่างขุดออกไประเบิดพื้นดินเป็นทางเดิน, และใช้ปล่องที่ดิน
ระเบิดได้ระเบิดไว้แล้วนั่นเองเป็น “ค่านฟัง”; การระเบิดพื้นดินนั้น
จะได้กล่าวถึงต่อไปในบทหน้า.

เมื่อได้เลือก “ค่านฟัง” และเตรียมทางเดินไปถึงที่นั้น
ได้โดยสะดวกแล้ว, ถ้าแห่งใดค่านฟังอยู่ห่างจากสนามเพลาะ ก็
จัดการคิดโทรศัพท์สำหรับใช้พูดคุยต่อกับสนามเพลาะ, แต่ถ้าไม่เป็น
ระยะห่างนักก็ไม่ต้องมีโทรศัพท์. ผู้ที่จะใช้ออกไปเป็นยามฟังต้อง
เลือกคนที่มีลักษณะอย่างทีกล่าวมาแล้วสำหรับเป็นผู้เป็นแมวมอง, และ

แผนผังมิติ
แสดงแบบด้านพัง

แผนคฤหาสีพักของเฉยทหารเยอรมันใต้ดิน
 (ได้แบบมาจากหนังสือพิมพ์เยอรมัน)

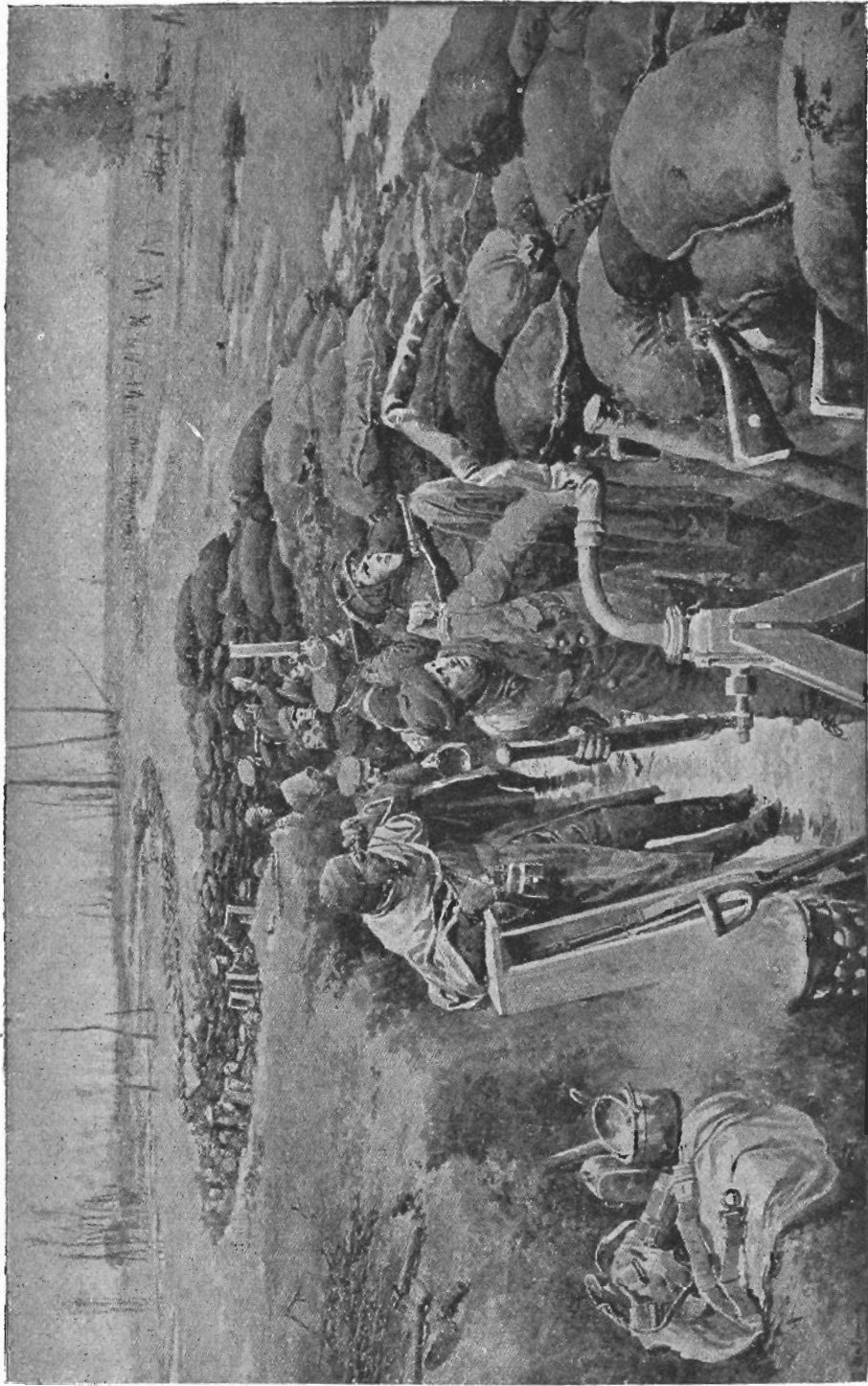
มักให้นายทหารชั้นนายร้อยโทร้อยตรีออกไปเป็นผู้กำกับการอยู่. นำที่
ของกำนังค้ำต้องคอยฟังอยู่เสมอ, และถ้าได้ยินเสียงอะไรผิดปกติ
ต้องรีบรายงานไปยังผู้บังคับการของตนในสนามพลาระโดยทันที. ผู้
กระทำหน้าที่รักษาตำแหน่งนี้ ล้ายากไม่น้อย, เพราะตัวเองต้องอยู่
เงยหน้าตลอดเวลา จึงจะทำการเป็นประโยชน์ได้. เขาว่าผู้ที่รับใช้ไปทำหน้าที่
กว่าจะชินอยู่ข้างจะอดใจเต็มที, เพราะคอยกันเองก็ไม่ได้, ต้องพูด
กระซิบ, และต้องอยู่ในที่มืดนานนักด้วย, จึงซังก่วง แต่กลับ
ไม่ได้ นอกจากที่ระผลตักกันขยับข้างเป็นครั้งคราวเท่านั้น.

นอกจากผู้ที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว, ทั้งในบท
และบทที่ ๒, ทหารประจำสนามพลาระได้มีเวลาผลัดเปลี่ยนกันพักอยู่
ภายในคูหา, หรือแปลตรงตามศัพท์อังกฤษว่า “โพรงขุด”
(Dug-out), ก็ในที่กำบัง ซึ่งเป็นโพรงขุดครึ่ง ๑ ก็เป็นเพิงกัน
กระสุนได้ตลอดมาอีกด้วยส่วน ๑. โพรงหรือคูหาเหล่านี้ มีขนาด
ใหญ่ย่อมต่าง ๆ กัน ตามความต้องการ, และภูมิประเทศกับเวลา
ที่มีขุดได้นานเร็วปานใด. ในภูมิประเทศที่คืนต่ำ ขุดโพรงลึกนัก
ก็ไม่ได้เพราะชน, แต่ในที่คืนดอนและคืนแฉง อาจจะขุดโพรงได้
ลึกและกว้างขวางทีเดียว. โพรงเหล่านี้ ใช้เป็นที่พักนายทหารข้าง,
ที่พักพลทหารข้าง, ห้องเลี้ยงข้าง, ครัวข้าง, ส้วมข้าง; ก็มีโพรง
ที่ใช้เป็นสถานีโทรศัพท์รายอยู่เป็นแห่ง ๆ ตามแต่จะเหมาะแก่การ.
อีกอย่าง ๑ ก็ต้องขุดโพรงไว้เป็นที่พยาบาล ซึ่งคนถูกอาวุธอาจจะพัก
อยู่ได้ จนกว่าจะมีโอกาสส่งไปที่แนวหลัง.

โพรงและคูกาต่าง ๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าจะเล่าถึงให้พิสดาร
 ก็หาได้ไม่ เพราะข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้เคยเห็นมากกว่าท่านทั้งหลาย
 เลย, และความรู้ของข้าพเจ้าในเรื่องโพรงและคูกาเหล่านี้ก็ได้มีมา
 แต่โดยครุปรภาพในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ, ซึ่งท่านทั้งหลายก็อาจที่จะ
 คุ้นแล้วและได้ความรู้เท่ากับข้าพเจ้าเหมือนกัน. ที่พักใต้ดินเหล่านี้
 เขาว่าบางแห่งมีน้ำต่างทางท่านที่เบียดออกสนามเพลาะ, ก็มีประตู
 ระหว่างห้องด้วย. ข้าพเจ้าได้พบแผนที่พักใต้ดินของเยอรมัน, ซึ่ง
 หนังสือพิมพ์เยอรมันฉบับ ๑ ลง, และซึ่งปรากฏว่าแบ่งเป็นหลายห้อง,
 มีเครื่องตกแต่งต่าง ๆ ราวกับบ้านที่อยู่โดยปรกติ เช่นมีโต๊ะเก้าอี้
 และหีบเพลง เป็นต้น. ทั้งนี้เป็นความจริง หรือเป็นแต่ความโอ้อวด
 ของหนังสือพิมพ์นั้น ก็หาทราบไม่. ข้าพเจ้าได้ลอกแผนที่พวกนั้นมา
 ลงไว้ให้ท่านดูเล่นทีนด้วย.

ความตั้งใจของหนังสือพิมพ์เยอรมันที่ออกเครื่องตกแต่งคูกา
 ของนายทหารฝ่ายตนนั้น, น่าจะมีอยู่ในทางที่จะสำแดงให้ปรากฏว่า
 กองทัพยกเยอรมันจัดการงานทั้งปวงเป็นระเบียบดีทุกอย่าง, จนชั้น
 ในคูกาที่แนวรบยังมีเครื่องตกแต่งอย่างบริบูรณ์. แต่ถ้าใครตรวจดู
 ลึกหน่อยก็คงจะสันนิษฐานได้ว่า มีของบางอย่าง, เช่นหีบเพลง เป็นต้น,
 คุกรมยกรบัตร์ทัพยกเยอรมันไม่น่าจะได้ขนเอาไปด้วยเลย, และที่
 นายทหารผู้ใดจะเอาของเช่นนั้นไปเป็นของส่วนตัว ก็ไม่น่าจะเป็นได้
 เหมือนกัน. ทั้งนี้จึงเป็นช่องให้หนังสือพิมพ์ฝ่ายสัมพันธมิตรเห็น

ในสนามเพทาะในฤดูหนาว ต้องยืนแช่อยู่!

(ตำนานสงครามจีน - ศึกมณฑลเหอเป่ย์ - ไปอยู่ที่ซ่งในสนาม)

แนมเอาหน้อย ๓, คือกล่าวสารภาพว่า, “คุณหาที่อยู่ของนายทหาร
ฝ่ายเราไม่มีเครื่องตกแต่งที่เท่าของฝ่ายเยอรมัน; ทั้งนี้เห็นจะเป็น
เพราะฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ได้อนุญาตให้ทหารเที่ยวหาเครื่องแต่งที่พวก
ของตนเอง จากบ้านเรือนของพลเมือง.” คำพูดเช่นนั้นตอบยาก
อยู่สักหน่อย !

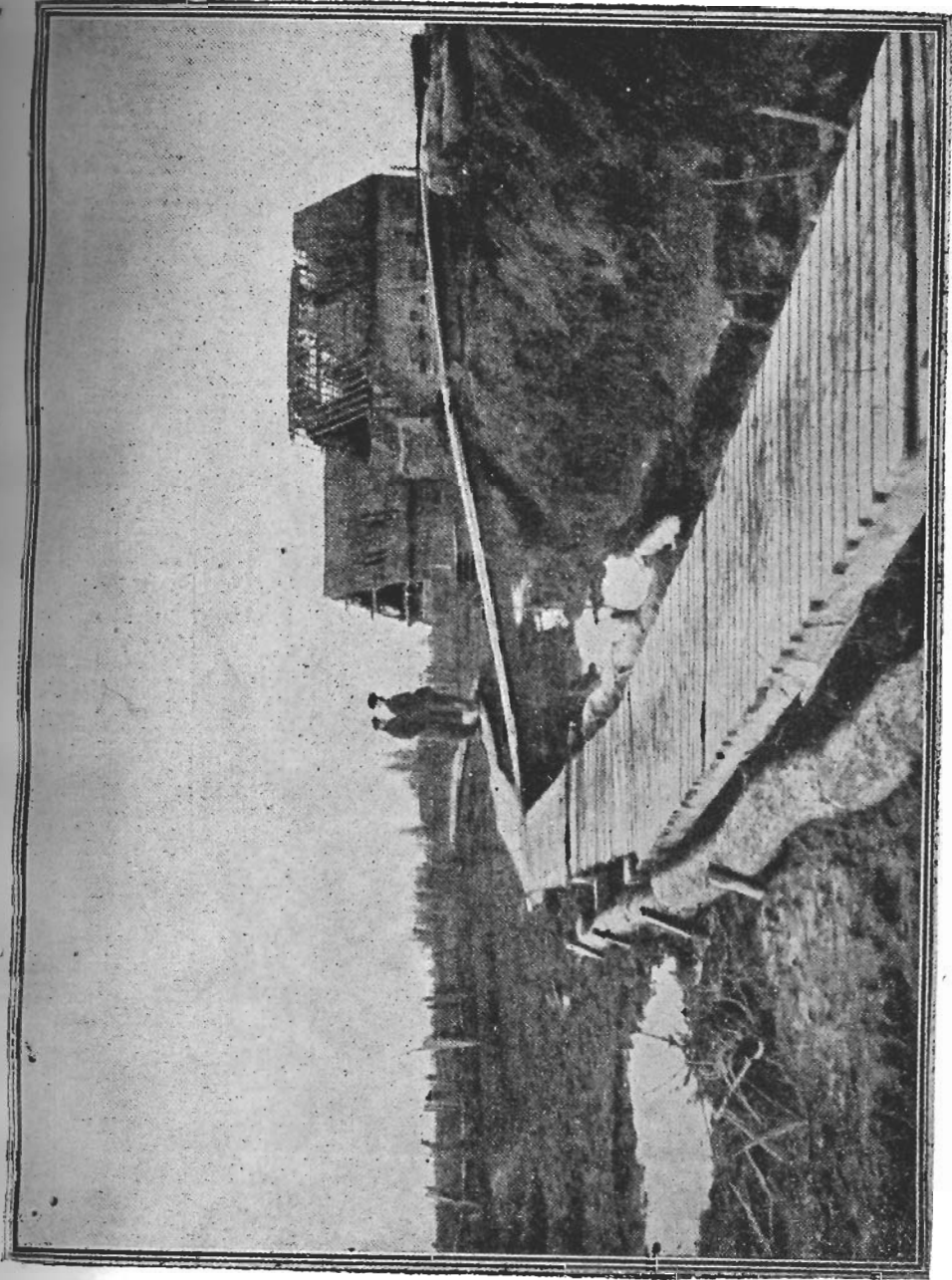
เครื่องตกแต่งคหาของฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น, มีน้อยจริงอยู่.
โดยมากมักใช้หีบไม้ที่ได้กระสุนหรือของอื่น ๆ เช่นแก้อ, และถาด
ต้องการโต๊ะก็เอาหีบซ้อนกันขึ้น ๒ ใบ; ที่นอนโดยมากก็ไม่มีอะไร
นอกจากเอาฟางสุม ๆ และเอาผ้าหรือเสื่อปู. ต่อออกมาพื้นแนวสนาม
เปลาะ ถึงแนวที่พักแล้วนั้นและจึงจะได้อุปโภค, แก้อ, หรือเตียงข้าง.

การอยู่ในสนามเปลาะนั้น, ถึงแม้ในเวลาอากาศดี ๆ ก็
ไม่เป็นที่สบายอยู่แล้ว; แต่ถ้ายังเป็นฤดูฝนด้วยก็ยิ่งลำบากเต็มที่,
เพราะน้ำท่วมในสนามเปลาะทั่วไป จนหาที่จะปักอาศรัยแทบไม่ได้,
ถ้าสนามเปลาะพะเนินอยู่ในที่พนดินสูงก็ค่อยยังชั่ว, เพราะน้ำไม่ขัง
อยู่นานและอาจจะจัดการไขหรือสุมให้ไหลไปก็ได้; แต่ถ้าพะเนินอยู่ใน
ที่พนดินต่ำ, ถึงแม้จะทำรางไขน้ำให้ค้ำานไค ก็ยากที่จะไขให้น้ำ
ไหลไปได้, เพราะระดับพนภายในสนามเปลาะย่อมจะต่ำกว่าระดับ
พนดินข้างนอกตั้งสามศอกเป็นอย่างน้อย. ในที่เช่นนั้น ทหารที่เคราะห์
ร้ายต้องเป็นยามต้องยืนแช่น้ำอยู่แต่ ๆ เช้า, และถึงทหารที่พกอยู่
นั้น โดยมากก็ต้องนั่งอยู่กับพนและ ๆ หลายชั่วโมง, ซึ่งทำให้
หนาวสั่นเต็มอยู่แทบตลอดเวลาทีเดียว.

ทางที่จะเดินไปมาระหว่างที่พักในแนวหลังกับสนามเพลาะ และทางเดินติดต่อกันที่แนวสนามเพลาะนั่นเองด้วย, โดยมากก็เดินไปในคู, ซึ่งในฤดูฝนเกือบจะกลายเป็นคลองไปที่เดียว, จึงต้องใช้กิ่งไม้ทำถนนทางเดิน คล้ายสะพานเรือกแต่เสาเดียว ๆ, แห่งใดที่ดินค่อยตอนหน้อย ก็เอาไม้วางลงกับพื้นดิน เป็นถนนไม้ที่เดียว.

การส่งเสบียงและผลัดเปลี่ยนผู้ประจำรักษาสนามเพลาะมักกระทำในเวลากลางคืน, เพราะถ้ากระทำในเวลากลางวันข้าศึกมักยิงปืนใหญ่มารังแก ทำให้ผู้คนที่ต้องขาดเสบียงล้มตายโดยไม่จำเป็น. เเสบียงอาหารที่พลทหารกองเกียกกายนำไปส่งนั้น เป็นอาหารหุงต้มเสร็จไปแล้วโดยมาก; แต่โดยเหตุที่ส่งได้แต่เพียงวันละครึ่ง จึงส่งอาหารอื่น ๆ ไม่ได้ทุกมื้อ, และทหารในสนามเพลาะต้องจัดการอุ่นเอาเองบ้างบางมื้อ.

คนโดยมาก, ทั้งทหารและพลเรือน, มักจะออกดูถูกทหารเหล่าพาหนะ และทหารกองเสบียง; แต่ที่แท้พวกทหารเหล่านี้ทำคุณแก่ผู้ที่ทำการรบเป็นอันมาก, ทั้งกิจการของเขาทั้งหลายนั้นก็เป็นการอันหนักและเห็นจะเหนื่อย และต้องฝ่าอันตรายไม่น้อยกว่าพลรบ, แต่ผลกับพลรบที่เมื่อถูกยิงแล้วยังโต้ตอบไม่ได้, เพราะถ้าทหารกองเสบียงจะไม่มียิงโต้ตอบเสียแล้ว พลรบก็จะอดเสบียง. เหตุนี้ทหารผู้ทำหน้าที่ส่งเสบียงไม่ควรจะต้องถูกเยาะเย้ยเลย.

ทางเดินไปมาในสนามยุทธที่ลุ่ม

นอนในสนามเพลาะ

(ภูมิลายของเจ้าพนักงานแพทย์หญิงลือพิมพ์, กรมเสนานิคมกัณฑ์บกอังกฤษ)

ยังมีทหารที่นับว่าเป็นพวกผู้ช่วยพลรบอีกจำพวก ๑ ซึ่งต้องผวา
อันตรายเป็นอันมากในขณะที่จะกระทำที่, คือนายแพทย์และนายสิบ
พลทหารกองพยาบาล. ทหารพวกนี้ได้รับความลำบากเท่า ๆ กับ
พลรบ, และเพิ่มความวิตใจขึ้นอีกอย่าง ๑ ที่ต่อสู้กับเขาไม่ได้เลย;
กิจการของเหล่าพยาบาลจึงควรได้รับความชมเชยเป็นอันมาก.

กิจการที่ได้กล่าวมาในยี่นั้น, ล้วนเป็นกิจการซึ่งทหารใน
แนวรบกระทำอยู่โดยปรกติ ซึ่งคนที่ดูการโดยเฉิน ๆ ไม่ใคร่จะนึก
ถึง. ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ มิใช่ว่าจะละเอียดลออที่เทียบก็หามิได้,
เป็นแต่กล่าวเป็นเสลา ๆ พอให้เห็นว่า การประจำสนามพลาระมีกิจ
ทุกิจเป็นอันมาก, ไม่ใช่ไปนั่งนอนคอยอยู่เฉย ๆ หามิได้.

ปาฐะกถาที่ ๔

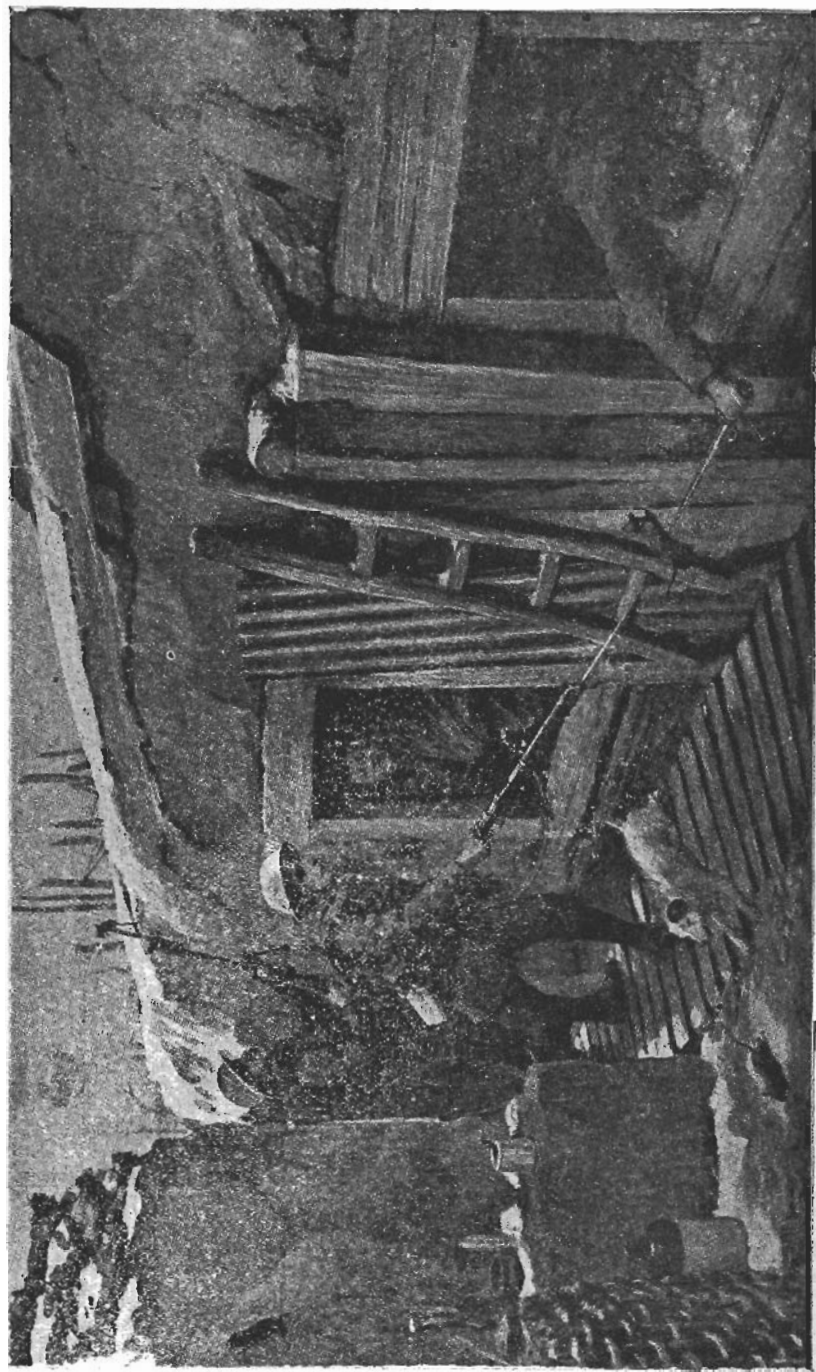
ความลำบากและรำคาญต่าง ๆ

ในบทนี้ข้าพเจ้าจะแสดงถึงความลำบากและความรำคาญต่าง ๆ ซึ่งมีแก่ทหารผู้ประจำสนามเพลาะโดยปรกติ.

แน่ที่เคี้ยวคงจะไม่มีใครนึกเลย ว่าการที่ไปประจำอยู่ในสนามเพลาะนั้นแปลว่าไต่ ไปนั่งนอนกินอยู่สบาย ๆ, และในยทก่อนนั้น ข้าพเจ้าก็ได้อธิบายมาแล้วพอเป็นสังเขปให้เห็นว่า ถึงแม้ ในเวลาที่ไม่ต้องทำการรบก็มี การงานที่ทหารต้องผลัดเปลี่ยนกันทำอยู่เสมอ, และถึงแม้เวลาที่พักอยู่ก็ไม่สู้สบายอะไรนัก. แต่ส่วนความลำบากและความรำคาญต่าง ๆ มีอยู่เพียงใด คนโดยมากที่มีไต่เห็นแก่คามักจะไม่ใคร่รู้สึก, เพราะเป็นนิสัยผู้ที่เข่นนักรบแท้มักไม่ใคร่จะชอบบ่นออกแอดถึงความลำบากหรือความรำคาญต่าง ๆ; ประการ ๑ เขาเป็นลูกผู้ชายเกินที่จะออกแอด, และอีกประการ ๑ ผู้ที่ไต่ไปอยู่ในที่ลำบากแล้ว เมื่อพ้นจากที่นั้นมาได้ก็ไม่อยากจะนึกถึงที่นั้นอีก, จึงไม่ใคร่จะพูดถึง ความลำบากที่ไต่รับมาแล้วในขณะที่เมืออยู่ประจำในสนามเพลาะ.

แต่จริงความลำบากแห่งทหารที่ต้องไปประจำอยู่ในสนามเพลาะ มีอยู่เป็นอเนกประการ, ดังข้าพเจ้าจะเก็บมาแล้วให้ท่านฟังโดยย่อพอเป็นตัวอย่าง.

จับหนูในสนามเพลาะ

(ช่างเขียนห้องภฤชหรือพ่อเร่สัตว์เตี้ย)

รูปนี้แสดงลักษณะแห่งโพรงและพื้นภายในสนามเพลาะตัวย.

ตำนานเพลาะต๋วย.

อย่าง ๑ คือตัวสัตว์เล็ก ๆ. เป็นธรรมชาติเมื่อต้องชุกโพรง
 และคหาอยู่ใต้พินดิน ที่อยู่ย่อมจะมีอากาศอับ และแสงแดดเข้าไม่
 ไคว่ถึง, เพราะฉะนั้นทวารไต่รับความเดือดร้อนรำคาญเป็นอันมาก
 เพราะตัวแมลงและสัตว์ต่าง ๆ ไต่ตอมและกัดกินทั่วไป. ในระหว่าง
 เวลาที่ไปประจำอยู่ในสนามเพลาะ ย่อมจะไม่ไต่อาบน้ำหรือทำให้
 ร่างกายและเสื้อผ้าสะอาดได้เพียงพอ, เพราะฉะนั้นมักมีตัวเดินไรไต่
 ตามเสื้อผ้าและตามร่างกาย, ซึ่งถ้าใครเป็นผู้ที่มักเป็นคนสะอาดอยู่
 โดยปรกติแล้ว ก็อยู่ข้างจะรู้สึกเดือดร้อนมาก. พอได้มีโอกาส
 ออกจากสนามเพลาะกลับไปพักที่แนวหลังเมื่อใด ทวารก็มักฉวย
 โอกาสอันนั้นเพื่ออาบน้ำชำระกาย แล้วซักฟอกและรวมเสื้อผ้าให้
 สะอาดได้. ในแนวหลัง ซึ่งเป็นที่พักทวาร มีโรงอาบน้ำอยู่เป็นแห่ง ๆ
 มีน้ำร้อนให้อาบและสระให้ใช้, อันเป็นของที่ทวารพอใจมาก. ถ้าได้
 กลับไปแนวหลังและไต่ไปอาบน้ำคราว ๑ รู้สึกราวกับได้ขึ้นสวรรค์
 พัก ๑ ที่เดียว.

อีกอย่าง ๑ ซึ่งทำความรำคาญแก่ทวารผู้ประจำสนามเพลาะ
 เป็นอันมาก คือหนู, ซึ่งยังคงยืนนานก็ยิ่งชุมชนทุกที. เป็นธรรมชาติหนู
 ชอบที่มืดและที่เป็นรเป็นเรียวอยู่แล้ว, เพราะฉะนั้นพอชุกโพรงและ
 คหาใต้ดินได้ไม่ช้า ก็มักจะมีหนูไปทีนั้น, และมากชนทุกวัน จน
 ของกินอะไรวางทิ้งไว้ครู่เดียวก็ไม่ได้ หนูฉวยเอาไปกินทีเดียว.
 ยวงแห่งเขาว่าหนูกล้าหาญมาก จนไม่กลัวคน, และพอถึงเวลา

เสียบึงไปส่ง หนูก้อออกจากมาร่วงปลาน คอยเก็บเศษอาหารที่
ร่วงหล่นจากมือคน; บางทีคนกำลังกินยังไม่ทันอิ่ม พอวางอาหารลง
ชั้น ๑ ชั่วโมงก็เที่ยว หนูก้อฉวยเอาไปเสียบแล้ว, และบางทีฉวยเอาจาก
ภาชนะที่ใส่อาหารที่เคี้ยว. ทหารจึงต้องใช้วิธีกำจัดหนูก้อด้วยประการ
ต่าง ๆ; บ้างก็ทำกับขันทัก หรือหากับมาจากท่อน ๆ, บ้างก็หาหมา
ไปไล่จับ, บ้างก็แทงด้วยปลายดาบ; แต่วิธีเหล่านี้ย่อมจะไม่เป็นผล
กำจัดหนูก้อเท่าใดนัก, ผู้บังคับบัญชาจึงต้องขอเบิกยาเบื่อไปเป็น
อันมาก เพื่อเบื่อหนูก้อ, และเจ้าหน้าที่ฝ่ายกระลาโหมต้องจัดหายาเบื่อ
ส่งไป จึงค่อยทุเลา.

แต่สัตว์ที่ทำความรำคาญให้แก่ทหารเท่าใด ๆ ก็ไม่ร้ายเท่า
มนุษย์ชนิดที่เรียกว่า “จระบุง”, คือคนที่ลักลอบปลอมแปลงเข้าไป
สืบแสวงหาข่าว. จระบุงคนใดไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ชายทั้งนั้นนั่นหา มิได้
และจระบุงตัวบางตัวก็ อาจสามารถสืบข่าวคราวได้สนิทกว่าจระบุง
เพราะคนอื่นไม่มีใครจะสงสัย. ในทันทีที่ไม่ใช่ที่สำหรับอธิบายถึงกิจการ
ของจระบุงบุคคลโดยพิสดาร, แต่เพราะบุคคลจำพวกนี้อาจทำความ
รำคาญได้เป็นอันมาก จึงได้นำมากล่าวรวมอยู่ในจำพวกของที่ทำ
ความรำคาญแก่ทหารผู้ประจำรักษาแนวด่านทาน, และจะกล่าวถึง
แต่โดยย่อ ๆ พอเป็นสังเขปเท่านั้น.

จระบุงบุคคลโดยมากเป็นผู้ชาย เพราะไปไหนมาไหนสะดวก
กว่าผู้หญิง, ทั้งผู้ชายก็มักจะหาได้ง่ายกว่าที่ยอมรับอาสาไปทำการ
อันเต็มไปทั่วภัยอันตราย, เพราะท่านทั้งหลายย่อมทราบอยู่แล้วว่า

กันไว้ดีกว่าแก้

ขามพิเศษสำหรับหมู่บ้านในประเทศฝรั่งเศส ทรวา
หนังสือเดินทางของคนไปมาในวิกาล, เพื่อระวังจระบูนุช,

ประหารชีวิตจระบูนุช

จรรยาบุคคลถ้าเขาจับได้แล้วก็มักจะไม่มีใครรอดชีวิต. ผู้หญิงมักจะใช้
 ทำการในที่แนวหลัง หรือนอกสมรภูมิต่เดียว, เพราะฉะนั้นนับว่าเป็น
 จำพวกนอกประเด็นที่เราจะพิจารณา. จริงอยู่ ผู้หญิงได้เคยปลอม
 แปลงเป็นแม่ค้าเข้าไปค้าขายของต่าง ๆ ที่ทหารต้องการ, เช่นอาหาร
 และผักสดและผลไม้เป็นต้น; แต่ในชั้นหลัง ๆ นั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร
 รวบรวมกัน และห้ามมิให้ผู้หญิงไปใกล้แนวสนามเพลาะหน้าที่เดียว,
 จึงถือว่าเป็นนอกประเด็นได้, เพราะทหารสตรีไม่สามารถและไม่มี
 โอกาสที่จะทำความรำคาญให้แก่ทหารผู้ประจำสนามเพลาะได้. แต่
 จรรยาบุรุษยังมีโอกาสทำความรำคาญได้อยู่เป็นอันมากทีเดียว, และ
 คนจำพวกนี้อยู่ข้างจะกล้าหาญมาก ทั้งรู้จักปลอมแปลงตัวต่าง ๆ
 เพื่อตัดสังสัย, จึงต้องคอยระวังกันอยู่มิได้ขาด.

จรรยาบุคคลนั้น ใช้ตัวด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย, แต่ฝ่ายเยอรมันใช้
 มากกว่าและมีมากกว่า, ทั้งไปอยู่ในที่หึ่งปวง และใช้ปัญญา
 พลิกแพลงต่าง ๆ อย่างเฉลียวฉลาดน่าอัศจรรย์. ฝรั่งเศสอยู่ข้างจะ
 ครั่นคร้ามพวกจรรยาบุคคลของเยอรมันมาก, เพราะได้มีหลายคราว
 แล้วที่ข่าวคราววิ่งไปโดยอาการอย่างน่าพิศวงที่สุด. เหตุฉะนั้นฝรั่งเศส
 จึงถึงแก่ต้องเขียนและพิมพ์คำเตือนสติพวกของคนเทียวบิคและใส่ไว้
 ทั่วไป, จนชั้นในเทเขยเฉียบหรือก็มีคำเตือนเขียนไว้แทนลายในภาชนะ
 ภาชนะของเคลือบ. คำเตือนนั้นแปลความว่า :-

“อย่าพูดมาก!
ระวังตัว!
หุ้คั้ตฺรฟั้งอยู่.”

พวกอังกฤษก็ได้ถูกจับมามากแล้วเพราะจาระบรุษ, เพราะ
ได้เคยมีจาระบรุษแต่งตั้งเป็นนายทหารอังกฤษปลอมไปสืบข่าวได้แล้ว
หลายราย. เช่นราย ๑ เขาแล้วว่า มีนายทหารอังกฤษ ๒ คน, มี
เครื่องหมายกรมกลางติดที่คอเสื้อ, ได้ขึ้นรถยนต์ไปแวะในที่พัก
นายทหารกรม ๑, บอกว่าตนจับจาระบรุษเยอรมันได้ จะพาตัวไปส่ง
ที่ตำรวจใหญ่. นายทหารกรมที่เป็นเจ้าของที่พักก็เชิญนายทหาร
กรมกลางทั้ง ๒ นายนั้นให้กินเข้า และต้อนรับอย่างแข็งแรง, และ
คุยกันถึงกิจการต่าง ๆ ที่เป็นไปในกองทัพตามวิสัยเพื่อนทหาร. ลัก
ครี่ ๑ นายทหารกรมกลางจึงพูดแก่ผู้บังคับการทหารว่า ขอให้สั่ง
ให้คนใช้ทำอะไรไปให้จาระบรุษกินที่ในรถยนต์สักหน่อย. ปลัดกรม
จึงลุกออกไป เพื่อไปจัดการตามทขอนั้น, แต่ครั้นเมื่อกลับเข้าไป
ในห้องกินเข้า ปลัดกรมได้พาทหารถือปืนเข้าไปด้วย และสั่งให้จับ
นายทหารกรมกลางทั้ง ๒ คนนั้นโดยทันที. ปลัดกรมอธิบายว่า,
ในขณะที่นั่งฟังนายทหารกรมกลางคน ๑ คุยอยู่นั้น ได้สังเกตว่าพูด
ผูกประโยค บางประโยคคล้าย ๆ วิธีผูกประโยคอย่างเยอรมัน
ก็ออกสงสัยอยู่แล้ว, ครั้นเมื่อออกไปดูตัวจาระบรุษในรถยนต์ จำได้
ว่าได้เคยพบเป็นคนใช้อยู่ในโฮเทลแห่ง ๑ ในลอนดอน, ปลัดกรม

ความลำบากโดยธรรมชาติ. ฝนเปียก และอากาศหนาว

ทหารสำรวจมณีเสื้อฝนและเก็บอกยาง

ขามสำรวจมณีเสื้อขนแกะกับหมวกดีกระหัดถักนั้นหนาว.

ก็ไปขู่จนจาระบุรุษนั้นตกใจ รีบออกมาว่า นายทหารกรมกลาง ๒ คน
นั้น ที่แท้เป็นเยอรมันปลอมแต่งตัวมาลี้ข่าว.

เรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์แสดงให้เห็นว่าจาระบุรุษเยอรมันกล้าและ
ใจเย็นปานใด. บางทีก็มีแต่งเป็นนายทหารกรมกลางไปเที่ยวลี้ข่าว
ถึงที่สนามเพลละแนวหน้าที่เคยก็มี. เหตุอันอังกฤษจึงได้มีคำตัก
เตือนนายทหารหนุ่ม ๆ ให้ระวังในการที่จะตอบคำถามอะไร ๆ แก่ผู้
ไม่รู้จัก. คำตักเตือนเช่นนั้น มีผลให้นายทหารอังกฤษที่ส่งออกไป
ยังสมรภูมิใหม่ ๆ ระวังตัวมาก, ดังมีเรื่องเขาเล่าอยู่เรื่อง ๑ ซึ่ง
ข้อนข้างจะซ้ำอยู่.

วัน ๑ นายทหารเสนาธิการอังกฤษไปตรวจสนามเพลละแนวหน้า
แห่ง ๑, พบนายร้อยตรีผู้ ๑ ซึ่งดูหน้าใหม่, นายทหารเสนาธิการอยาก
จะใคร่ทดลองความไหวพริบผู้ จึงถามว่า “นี่สนามเพลละอะไร?”
นายร้อยตรีตอบว่า “ไม่ทราบขอรับ.” ถามว่า “ทหารกรมอะไร
อยู่ข้างขวาของกรมนี้?” ตอบว่า “ไม่ทราบขอรับ.” ถามว่า
“เสียบงเขามาส่งเวลาไร?” ตอบว่า “ไม่ทราบขอรับ.” นายทหาร
เสนาธิการจึงพูดว่า “อ้อ! คุณช่างรู้อะไรน้อยจริงนะ!” ทันใดนั้นนาย
ร้อยตรีตอบว่า “ขอรับประธานไทย, แต่ผมไม่ทราบว่าคุณคือใคร!”

ถึงนี้เห็นได้ว่า นายร้อยตรีผู้นั้น เป็นคนที่ไม่ประมาท, นัย
ว่าดีพอใช้, ข้าพเจ้าจึงได้เก็บเรื่องมาเล่า เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เพื่อน
นักรบให้ดูเยี่ยงนายร้อยตรีผู้นี้บ้าง.

นอกจากนี้สิ่งซึ่งทำความรำคาญและความลำบากให้แก่ทหาร
ผู้ต้องไปประจำในแนวหน้ายิ่งกว่าสิ่งอื่น คือลูกแตกต่าง ๆ และลูก
ปรายที่ปืนใหญ่ยิงไปรยมา. ลูกปืนใหญ่ที่ยิงมาแตกในอากาศ มัก
ทำให้ชั้นโลหะกระเจาไปโดนคนต้องขาดเจ็บย่อย ๆ, หรือกระสุนที่
กระแทกทำให้ชั้นโลหะกระเด็นได้เช่นเดียวกัน. ชั้นลูกแตก
เหล่านี้ โดยมากไม่ทำอันตรายมากมายถึงแก่ชีวิต, แต่มักกระเด็น
ถูกหัวเป็นขาดเจ็บโดยมาก, จึงควรจัดเข้าในจำพวกสิ่งซึ่งทำความ
รำคาญและลำบากมากอย่าง ๑. เพื่อป้องกันความลำบากแก่ทหาร
โดยลูกชั้นลูกแตกและชั้นวัตถุอื่น ๆ กระแทกหัว, จึงได้เกิดต้องใช้
ของจำพวกที่เรียกว่า “ถอยหลังเข้าคลอง” อีกอย่าง ๑, คือ
หมวกเกราะ.

ในชั้นต้น ฝรั่งเศสได้ทำหมวกเหล็กเป็นรูปคล้าย ๆ ชัน
(หมายเลข ๑ ก.), ซึ่งใช้ครอบหัว แล้วเอาหมวกแก่ปกรวมตาของ
ฝรั่งเศสสวมทับภายนอกอีกที ๑. แต่ต่อมาฝรั่งเศสได้จัดสร้าง
หมวกเหล็กชนิดใหม่ (หมายเลข ๒ ก. และ ข.), รูปร่างคล้ายหมวก
เกราะทหารโบราณ (หมายเลข ๒ ค.); และอังกฤษได้สร้างหมวก
เหล็กชนิดข้าง รูปคล้ายหมวกไม้ โสกันแดด (หมายเลข ๓).
หมวกเกราะเหล่านี้ ทราบว่าเป็นเครื่องกันชั้นลูกแตกได้จริง, และ
ตั้งแต่ได้เริ่มใช้มาแล้ว ทหารต้องขาดเจ็บที่หัวเป็นส่วนน้อยลงมาก,
จึงนับได้ว่า หมวกเกราะเป็นของที่ดีที่ความลำบากและความรำคาญ
อันมีแก่ทหารในสนามเพลาะได้เป็นอันมากอย่าง ๑.

ก. หมวกเกราะรูปซัน (ใหม่)

ข. หมวกเกราะรูปซัน (โบราณ)

ค. หมวกเกราะฝรั่งเศส (ด้านหน้า)

ด. หมวกเกราะฝรั่งเศส (ด้านข้าง)

๒

ค. หมวกเกราะ โบราณ

๓. หมวกเกราะอังกฤษ
หมวกเกราะกันกระสุนและสะเก็ด

แต่สิ่งซึ่งทำความรำคาญมากที่สุด และซึ่งไม่มีสิ่งอะไรจะแก้ไขได้, คือเสียงอันดังกึกก้องแห่งบันไดใหญ่ที่อยู่ติดต่อกันอยู่แทบมีไต่หยดหย่อน. ที่ใดที่ดังโตกนอย่างแรง เขาว่าเสียงดังกึกก้องอย่างอธิบายไม่ถูกทีเดียว, คำอธิบายอย่างดีที่สุดที่ได้พบคือว่าเหมือนพาดคนองอย่างรุนแรงและยืดยาวไม่หยุดหย่อน, เสียงเปรี๊ยะ ๆ ครั้นโครมอยู่หลาย ๆ ชั่วโมง. เสียงอันกระหึ่มไม่ว่างวันเช่นนี้ ทำให้มีผลกระทบถึงเส้นประสาท, ทำให้ทหารเส้นประสาทพิการไปชั่วคราว จนแสดงกิริยาอาการคล้ายวิกลจริตก็มี. ทั้งนี้จึงเห็นได้ว่าเป็นความรำคาญใหญ่ยิ่ง, หาสิ่งใดเปรียบปานได้โดยยาก. แต่ขออย่าให้เข้าใจผิด. ผู้ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่คนฉลาดหามิได้, เพราะผู้ที่รู้สึกเดือดร้อนรำคาญเสียงบันไดดังกล่าวมาแล้วนั้น เมื่อถึงเวลาเข้าพระเจ้านานและคลมขอน มิได้ยื้อท้อเลย, และได้แสดงความจงใจอย่างจงงามจนได้บำเพ็ญสำเร็จสำหรับความกล้าหาญก็มี; ที่เขาทนไม่ได้นั้นคือ ต้องนั่งอยู่หนึ่ง ๆ ในขณะที่เสียงอันครั้นโครมนั้นกระทบหูและกระทบเส้นประสาท, จึงทำให้เส้นประสาทขวม เลยทำให้ตัวสั่นและแสดงกิริยาอาการวิกลต่าง ๆ. ผู้ใดแสดงกิริยาอาการปรากฏเช่นนี้แล้ว ต้องจัดการให้ไต่กลับออกพ้นจากสนามเพลาะแนวหน้า, ไปอยู่ในที่พักในแนวหลัง ซึ่งอยู่ในความดูแลของแผนกพยาบาล, และซึ่งอยู่ในที่เงียบสงบพอสมควร. ถ้าเมื่อไต่ไปพักอยู่ในที่เช่นนั้นแล้วประมาณ ๗ วันถึง ๑๕ วัน และ

อาการทุเลาลงเป็นลำดับจนเป็นปกติ, จึงจะส่งตัวกลับไปเข้าประจำ
 กรมกองเดิม; แต่ถ้าอาการไม่ทุเลา หรือทุเลาช้าไป ก็ต้อง
 อนุญาตให้กลับไปเยี่ยมบ้านเสียคราว ๑ ซึ่งเป็นเวลาเยี่ยมยาวอย่างคั่ง
 กว่าสิ่งอื่น.

ที่จริงการอนุญาตให้ไปเยี่ยมบ้านนั้น ไม่ใช่แต่จำเพาะผู้
 เส้นประสาทพิการเท่านั้นหามิได้. ผู้บังคับบัญชาอธิคมันอยู่ในคำ
 ภาษิตว่า “กินไว้ดีกว่าแก้,” เพราะฉะนั้นทั้งนายและพลทหาร
 ที่ต้องไปกรากกราล้ายากอยู่ในสมรภูมิต่าง ๆ แล้ว มักอนุญาต
 ให้กลับไปเยี่ยมบ้านมีกำหนด ๗ วันหรือ ๑๕ วัน, แล้วแต่ระยะทาง
 ใกล้หรือไกล; หรือถึงแม้ทหารที่ไม่มีบ้านจะกลับ ก็คงได้รับ
 อนุญาตให้ไปพักผ่อนสหายในที่ห่างไกลยุทธภูมิ, สุดแต่แต่จะไป
 แห่งใด. การอนุญาตให้ไปพักผ่อนในที่ห่างไกลจากสมรภูมิเช่นนี้
 เป็นผลดีทำให้ทหารทำหน้าที่ดีขึ้น, เพราะได้ไปพักผ่อนหย่อนใจได้
 จริงจึงคราว ๑. การที่พักอยู่ในแนวหน้า หลังแนวสนามเพลาะหน้า
 นั้น, โดยมากมักจะไม่ใช่เป็นการพักจริง, เพราะมีการงานเข็ดเตล็ด
 ต้องกระทำอยู่ข้าง เช่นตัดไม้ทำเขื่อนสนามเพลาะและสำหรับ
 ปลูกถนนทางเดิน, และเอาดินร่วน ๆ หรือทรายบรรจุกระสอบสำหรับ
 ทำที่กำบังเป็นต้น. เหตุฉะนั้นทำให้ได้พักจริงจึงต้องอนุญาตให้ไป
 พ้นยุทธภูมิทีเดียว; และท่อนุญาตเช่นนั้นได้ ก็เพราะการยุทธกระทำ
 แก่กันโดยตั้งข้อมค้ำยประชิดกันแล้ว.

ทหารกล้าไปเยี่ยมบ้าน

(ช่างฉีกฤษชื้อ เอ.ซี. ไมเคิล เบเนดิกเตียน)

